

Analysis of the Impacts of Marine and Coastal Tourism on the Social Indicators of the Peripheral Areas Chabahar

Mahmood Irandagani¹ , Hossein Mollashahi² Masoumeh Hafez Rezazadeh³

¹. Ph.D Student, Department of Geography and Urban Planning, Zah.C., Islamic Azad University, Zahedan, Iran.

². Assistant Professor, Department of Geography and Urban Planning, Zah.C., Islamic Azad University, Zahedan, Iran.

³. Associate Professor, Department of Geography and Urban Planning, Zah.C., Islamic Azad University, Zahedan, Iran.

ARTICLE INFO

Keywords:

Marine and Coastal Tourism, Development, Social Indicators, Peripheral Areas, Chabahar.

Received:

xx March 2022

Received in revised form:

xx June 2022

Accepted:

xx August 2022

Published Date:

xx August 2022

pp.x-xx

ABSTRACT

Purpose: The marine and coastal tourism industry, with its rapid expansion, has brought about profound changes in the social structure of neighboring regions. Therefore, this study aims to analyze the effects of marine and coastal tourism on the social indicators of surrounding areas in Chabahar.

Methodology: This research is applied in terms of purpose and descriptive-analytical with a quantitative approach in terms of method. Data were collected through documentary and field methods, and the statistical population consisted of the residents of Chabahar County (236,200 people), with a sample size estimated at 384 using Cochran's formula. One-sample t-test and confirmatory factor analysis were used to analyze the data via SPSS and AMOS software.

Findings: The findings indicate that marine and coastal tourism around Chabahar has had a positive and significant effect on social indicators. Based on the one-sample t-test, the mean of all indicators was above the average threshold (3) and was assessed at a moderate to favorable level. The greatest effect was observed in participation and social capital, and the least in security. Confirmatory factor analysis showed high factor loadings for social participation and social solidarity. Tourism has led to increased self-confidence, technical skills, women's participation, and a relative decrease in migration; however, its effect on reducing elite migration and optimism toward innovations was weaker. The model fit indices also confirmed the suitability of the data.

Conclusion: Marine and coastal tourism is recognized as an effective strategy for social development, but it requires targeted planning to strengthen security, organizational cohesion, and elite attraction.

Corresponding author (Email: h.mollashahi@iau.ac.ir)

Cite this article:

Irlandagani, M., Mollashahi, H., Hafez Rezazadeh, M. (2026). Spatial Analysis of the Effects of Marine and Coastal Tourism on Social Indicators in Peripheral Areas (Case Study: Chabahar County). *Journal of Urban Peripheral Development*, 5(1), 1-16.

<http://doi.org/10.22034/jpusd.2023.351180.1215>

2676-4172 © Iranian Association of Geography and Rural Planning.

This is an open access article under the CC BY-NC/4.0/License (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>).

Extended Abstract

The marine and coastal tourism industry, with its rapid expansion, has brought about profound transformations in the social structure of adjacent areas; however, these effects have been less systematically examined along the coasts of Chabahar.

Despite its high potential in improving quality of life, enhancing social interactions, empowering local communities, reducing rural-urban migration, and promoting welfare and social participation, marine and coastal tourism in the Chabahar region has failed to play an effective role in advancing social indicators such as reducing social inequalities, increasing social capital, enhancing the sense of place attachment, strengthening cultural identity, and fostering the active participation of women and youth in tourism activities. This failure is due to infrastructural deficiencies, lack of participatory planning, poor education and awareness-raising among residents, relative deprivation of the region, and the inequitable distribution of tourism-generated benefits. Although Chabahar possesses unique natural, historical, and cultural attractions, favorable climate, and a free trade zone—all of which could lay the groundwork for sustainable social development through tourism—factors such as poor health conditions in coastal areas, shortage of service and hospitality units, lack of guidance and encouragement for public investment, unplanned expansion of tourism flows, and neglect of local workforce empowerment have prevented marine and coastal tourism from effectively serving as a driver for social cohesion, enhancement of education and vocational skills, reduction of social harms, improvement of housing and living environment quality, and increased resident satisfaction with livelihood conditions. Therefore, the aim of this study is to conduct a spatial analysis of the effects of marine and coastal tourism on social sustainability indicators in the peripheral areas of Chabahar, in order to identify strengths and weaknesses, provide the necessary foundation for participatory planning, empower local communities, enhance social capital, reduce migration, and increase public welfare, ultimately leading to social sustainability and improved quality of life in these areas.

Methodology

This research is applied in terms of purpose and descriptive-analytical in terms of method, with a

quantitative approach. Data were collected through documentary and field methods (questionnaire and observation). The statistical population consisted of all residents of Chabahar County (236,200 people), and the sample size was estimated at 384 individuals using Cochran's formula. Data analysis was performed using one-sample t-test and confirmatory factor analysis with SPSS and AMOS software.

Results and discussion

The findings indicate that marine and coastal tourism has had a positive and significant effect on social components in the peripheral areas of Chabahar. Based on the one-sample t-test, the mean scores of all indicators were above the average level (3), indicating a moderate to favorable impact. The highest effect was observed in the domain of participation and social capital (mean up to 3.80), while the lowest effect was related to the security component (mean approximately 3.50). Confirmatory factor analysis also revealed high factor loadings for social participation (0.82) and social cohesion (0.81). Tourism has led to increased self-confidence, technical skills, women's participation, and a relative reduction in migration. However, its impact on reducing elite migration and optimism toward innovations was weaker. The model fit indices (CFI = 0.92, RMSEA = 0.071) indicated a good fit for the data. Overall, marine and coastal tourism is recognized as an effective strategy for social development; however, it requires targeted planning to enhance security, organizational cohesion, and the attraction of elites.

Conclusion

Marine and coastal tourism in Chabahar has functioned as more than an economic activity; it has acted as a social driving force capable of strengthening social bonds, activating local human capital, and fostering positive social mobility in peripheral areas. However, the uneven impact of this phenomenon on various social components reveals gaps in the planning and implementation system, stemming on the one hand from weaknesses in soft infrastructure (education, awareness-raising, and participation) and on the other from inequitable distribution of benefits and neglect of local capacities. What this research emphasizes is the need to move beyond a purely economic perspective on tourism toward a socio-developmental approach in which local communities are not merely recipients but active agents in the development process. To achieve

this goal, policymakers must focus on empowering local workforces, establishing transparent mechanisms for fair benefit distribution, strengthening the sense of social security, and linking civil institutions with managerial structures to provide the groundwork for transforming tourism into a tool for social cohesion, cultural identity preservation, and balanced and sustainable development along the coasts of Chabahar. As long as tourism remains disconnected from the social lifeworld of residents and fails to address their intangible needs such as place attachment, trust, and hope for the future it cannot effectively serve as a strategy for sustainable social development.

Funding

According to the responsible author, this article has no financial support

Authors' Contribution

Authors contributed equally to the conceptualization and writing of the article. All of the authors approved the content of the manuscript and agreed on all aspects of the work declaration of competing interest none.

Conflict of Interest

Authors declared no conflict of interest.

Acknowledgments

We are grateful to all the scientific consultants of this paper.

پبلیشنگ هخما فیصل از انتشار الکترونیکی

شاپا الکترونیکی: ۲۶۷۶-۴۱۷۲

مجله توسعه فضاهای پیراشهری

Journal Homepage: <https://jpusd.ir>

مقاله پژوهشی

تحلیل اثرات گردشگری دریایی و ساحلی بر شاخص های اجتماعی نواحی پیرامونی چابهار

محمود ایرندگان^۱؛ حسین ملاشاهی^۲؛ معصومه حافظ رضازاده^۳

۱- دانشجوی دکتری گروه جغرافیا و برنامه ریزی شهری، واحد زاهدان، دانشگاه آزاد اسلامی، زاهدان، ایران.

۲- استادیار گروه جغرافیا و برنامه ریزی شهری، واحد زاهدان، دانشگاه آزاد اسلامی، زاهدان، ایران.

۳- دانشیار گروه جغرافیا و برنامه ریزی شهری، واحد زاهدان، دانشگاه آزاد اسلامی، زاهدان، ایران.

چکیده

اطلاعات مقاله

هدف: صنعت گردشگری دریایی و ساحلی با گسترش سریع خود، تحولات عمیقی در ساختار اجتماعی مناطق همجوار ایجاد کرده است، لذا هدف این پژوهش، تحلیل اثرات گردشگری دریایی و ساحلی بر شاخص های اجتماعی مناطق پیرامون در چابهار می باشد.

روش: پژوهش حاضر از نظر هدف کاربردی و از حیث روش، توصیفی-تحلیلی با رویکرد کمی است. داده ها به روش اسنادی و میدانی گردآوری شده و جامعه آماری شامل ساکنان شهرستان چابهار (۲۳۶۲۰۰ نفر) بوده که حجم نمونه با فرمول کوکران ۳۸۴ نفر برآورد شده است. برای تحلیل داده ها از آزمون تی تک نمونه ای و تحلیل عاملی تأییدی با نرم افزارهای SPSS و AMOS استفاده شد.

یافته ها: یافته ها نشان می دهد گردشگری دریایی و ساحلی در اطراف چابهار تأثیر مثبت و معناداری بر شاخص های اجتماعی داشته است. بر اساس آزمون تی تک نمونه ای، میانگین همه شاخص ها بالاتر از حد متوسط (۳) و در سطح متوسط تا مطلوب ارزیابی شد. بیشترین تأثیر در مشارکت و سرمایه اجتماعی و کمترین تأثیر در امنیت بود. تحلیل عاملی تأییدی بارهای عاملی بالایی برای مشارکت و همبستگی اجتماعی نشان داد. گردشگری موجب افزایش خودباوری، مهارت های فنی، مشارکت زنان و کاهش نسبی مهاجرت شده، اما اثر آن بر کاهش مهاجرت نخبگان و خوش بینی به نوآوری ها ضعیف تر بوده است. شاخص های برازش مدل نیز مناسب بودن داده ها را تأیید کرد.

نتیجه گیری: گردشگری دریایی و ساحلی راهبردی مؤثر برای توسعه اجتماعی شناخته شده، اما نیازمند برنامه ریزی هدفمند برای تقویت امنیت، انسجام سازمانی و جذب نخبگان است.

واژگان کلیدی:

گردشگری دریایی و ساحلی، توسعه، شاخص های اجتماعی، مناطق پیرامون، چابهار.

تاریخ دریافت:

۱۴۰۱/۰۱/۰۵

تاریخ بازنگری:

۱۴۰۱/۰۳/۱۱

تاریخ پذیرش:

۱۴۰۱/۰۵/۰۵

تاریخ انتشار:

۱۴۰۱/۰۵/۰۵

صص. ۱-۱۶

نویسنده مسئول (رایانامه): h.mollashahi@iaui.ac.ir

ارجاع به مقاله: ایرندگان، محمود؛ ملاشاهی، حسین، حافظ رضازاده، معصومه. (۱۴۰۵). تحلیل اثرات گردشگری دریایی و ساحلی بر شاخص های اجتماعی مناطق پیرامون (مورد مطالعه: شهرستان چابهار)، *مجله توسعه فضاهای پیراشهری*، ۵(۱)، ۱-۱۶.

<http://doi.org/10.22034/jpusd.2023.351180.1215>

ناشر: انجمن جغرافیا و برنامه ریزی روستایی ایران

نویسندگان

امروزه گردشگری، به عنوان عنصری اساسی در توسعه اقتصاد جهان و یکی از منابع اصلی درآمد کشورهای پیشرفته و نوظهور تبدیل شده است (Costa, 2017: 589). از این رو، گردشگری به ستونی مستحکم برای توسعه پایدار کشورهای توسعه یافته و در حال ظهور تبدیل شده است (یوسف جمالی و همکاران، ۱۴۰۰: ۴۶). همه کشورهای جهان، صنعت گردشگری را توسعه می دهند زیرا این صنعت برای بخش های دیگر اقتصاد مانند: حمل و نقل، خدمات، ساخت و ساز و... دارای منفعت است (Aliman et al, 2016: 176; Ciacci et al, 2021:3). گردشگری اغلب به عنوان محرکی برای توسعه ملی و منطقه ای، احیای جوامع (جوان و جمینی، ۱۴۰۴: ۶۷) و ارائه مزایا به مردم محلی در نظر گرفته می شود (شکوهی و یزدان پناه، ۱۳۹۸: ۱۵۲)، زیرا رشد گردشگری با گسترش بازارهای مسافرتی و تنوع در مقاصد گردشگری همراه بوده است (Fennell, 2020: 45).

در حال حاضر صنعت گردشگری جایگاه خاصی در اقتصاد پیدا کرده و نقش فعال و موثری در ارتقای ساختار اقتصادی، اجتماعی، و فرهنگی ایفا می کند، به طوریکه حجم مبادلات بین المللی گویای آن است که بیش از ۲۰ درصد مبادلات با جریان گردشگری آغاز می گردد و در برخی کشورها درآمدهای ناشی از آن یکی از منابع عمده در جهت تقویت اقتصاد ملی روزافزون آنها می شود (برقی و همکاران، ۱۳۹۱: ۹۵).

در این میان کشورهای که دسترسی به دریا دارند و توانسته اند از موقعیت و پتانسیل گردشگری این مناطق استفاده کنند و سالانه گردشگران زیادی را جذب نمایند که سبب توسعه گردشگری در این کشورها شده است (اندایش و همکاران، ۱۴۰۱: ۱۹). گردشگری دریایی و ساحلی یکی از جذاب ترین و پرتعدادترین شاخه های گردشگری به شمار می آید که در دهه های اخیر رونق بسیاری یافته و بخش قابل توجهی از اقتصاد گردشگری را به خود اختصاص داده است (دربان آستانه و همکاران، ۱۳۹۷: ۲۲۹؛ مطیعی لنگرودی و همکاران، ۱۳۹۵: ۴۱؛ Hall, 2001: 604; Honey and Krantz, 2007: 23). برای بسیاری از مناطق ساحلی، گردشگری دریایی و ساحلی سهمی حیاتی در اقتصاد آنها دارد (Deely et al, 2022: 34). مناطق ساحلی به سبب همجواری با دریا و ظرفیت هایی که از این منظر کسب می نمایند، همواره به عنوان یکی از مقاصد اصلی گردشگری مطرح بوده اند (حقی و حیدرزاده، ۱۴۰۱: ۸۷). گردشگری ساحلی بخش پویایی است که به طور قابل توجهی بر محیط زیست، اقتصاد و جوامع مناطق ساحلی تأثیر می گذارد (Baitalik, A, Bhattacharje, 2023: 2). تحقیقات پیشین در زمینه گردشگری ساحلی، بر اهمیت این بخش به عنوان یک سیستم پویا، بر تعاملات بین مردم و مقاصد تأکید کرده است (Mejjad et al, 2022: 6). گردشگری ساحلی سابقه ای طولانی دارد که به دوران پس از جنگ جهانی دوم برمی گردد و در مقاصد شناخته شده در سراسر جهان رایج است (Arabadzhyan et al, 2021: 23). محققان به ماهیت چندوجهی گردشگری ساحلی پرداخته اند و نقش آن را در شکل دهی جوامع محلی، اقتصادها و محیط ها برجسته کرده اند. آنها استدلال کردند که سیستم های گردشگری ساحلی شامل سه بازیگر کلیدی است: فعالان گردشگری، ساکنان محلی و خود گردشگران، می باشد (بایتالیک و باتاچارجی، ۲۰۲۳: ۳). درک اهمیت گردشگری ساحلی برای اقتصاد جهانی و تأثیرات ناشی از آن بر جوامع ساحلی همراه با محیط فیزیکی، اجتماعی-اقتصادی و فرهنگی آن، گردشگری پایدار را به دنبال داشته است (Spenceley, 2008: 386). شهرهای ساحلی با برنامه ریزی اصولی و مناسب و شناسایی

توان‌ها و قابلیت‌ها در گردشگری ساحلی، می‌تواند نقش مؤثری در توسعه این مناطق و در نتیجه توسعه و رشد اقتصادی ملی داشته باشد (برقی و همکاران، ۱۳۹۱: ۷۷).

گردشگری دریایی و ساحلی یکی از پیشران‌های اصلی توسعه مناطق ساحلی به شمار می‌رود که در صورت مدیریت و برنامه‌ریزی مناسب، ظرفیت قابل توجهی برای ارتقای کیفیت زندگی، افزایش تعاملات اجتماعی، توانمندسازی جوامع محلی و تقویت رفاه عمومی دارد. منطقه چابهار با برخورداری از موقعیت ویژه ژئومورفولوژیک، جاذبه‌های طبیعی و فرهنگی بی‌نظیر، شرایط آب‌وهوایی مساعد و موقعیت منطقه آزاد تجاری، از پتانسیل بالایی جهت بهره‌گیری از پدیده گردشگری برخوردار است. با این حال، در کنار این ظرفیت‌ها، چالش‌ها و کاستی‌هایی نظیر ضعف زیرساختی، بی‌توجهی به برنامه‌ریزی مشارکتی، محدودیت‌های آموزشی و توزیع ناهمگون زیرساخت‌های خدماتی-پذیرایی نیز در سطح منطقه دیده می‌شود.

از آنجا که شکل‌گیری و گسترش جریان‌های گردشگری ساحلی در چابهار پیوسته با پیامدها و اثرات فضایی گوناگونی بر جوامع محلی همراه است، تحلیلی جامع و علمی از چگونگی و میزان اثرگذاری این فعالیت‌ها بر بعد اجتماعی پایداری الزامی به نظر می‌رسد. در واقع، ابهام اصلی پژوهش در این است که گردشگری دریایی و ساحلی موجود در چابهار تا چه حد و به چه صورتی بر شاخص‌های پایداری اجتماعی نظیر سرمایه اجتماعی، حس تعلق مکانی، توانمندسازی محلی و کیفیت زندگی ساکنان تأثیر گذاشته است و دامنه این اثرات در ابعاد فضایی چگونه توزیع شده است؟ از این رو، هدف پژوهش حاضر تحلیل فضایی اثرات گردشگری دریایی و ساحلی بر شاخص‌های پایداری اجتماعی در مناطق پیرامون شهر چابهار است تا با شناسایی و سنجش دقیق این اثرات، مبنای علمی و بستر لازم جهت برنامه‌ریزی‌های آتی و ارتقای پایداری منطقه‌ای فراهم گردد.

مبنای نظری

گردشگری، یکی از بزرگ‌ترین و سودآورترین صنایع در جهان است و در بسیاری از کشورها از آن به‌مثابه راهبرد توسعه استفاده می‌شود (Akbari and Moradpoor, 2014: 41)؛ به‌طوری که بسیاری از کشورها صنعت گردشگری را منبع اصلی درآمد، اشتغال، رشد بخش خصوصی و توسعه ساختار زیربنایی می‌دانند. در قرن بیست و یکم، صنعت گردشگری به ابزاری اصلی برای ارتقای کیفیت زندگی و به یکی از نیروهای شکل‌دهنده جهان امروز تبدیل شده است (Higgins Desbiolles, 2004: 67). گردشگری، یکی از صنایع رو به رشد در آینده خواهد بود و برخلاف بسیاری از صنایع دیگر که ممکن است متأثر از پیشرفت فناوری کاملاً تغییر ماهیت دهند، حتی به شکل موجود هم سهم بزرگ‌تری در اقتصاد کشورها و شهرها دارد (حسینی و رحیم‌زاده، ۱۳۹۸: ۱۳۵). بسیاری از برنامه‌ریزان و سیاست‌گذاران توسعه نیز از صنعت گردشگری به‌مثابه رکن اصلی توسعه پایدار یاد می‌کنند که با برنامه‌ریزی اصولی و مناسب و شناسایی فرصت‌ها و محدودیت‌ها، نقش مؤثری در توسعه مناطق و در نتیجه توسعه ملی و تنوع‌بخشی به اقتصاد ملی دارد (مشکینی و حیدری، ۱۳۹۰: ۳۷).

در دهه‌های اخیر، رشد و توسعه صنعت گردشگری و استفاده کشورهای توسعه‌یافته و در حال توسعه از آن به‌مثابه یکی از فعالیت‌های عمده اقتصادی و رقابت مقاصد گردشگری برای جذب گردشگران، برنامه‌ریزان را بر

آن داشته است برای افزایش درآمدهای حاصل از فعالیت گردشگری به دو مقوله مهم توجه کنند؛ نخست، افزایش رضایت گردشگران و ارتقای لذت و کیفیت تجربه گردشگری و دوم، تلاش برای حفظ منافع جوامع میزبان (کاظمی، ۱۳۸۵: ۲۳)؛ به همین دلیل گردشگری به مثابه یک ضرورت در برنامه ریزی‌ها مطرح بوده است و بایستی از تمامی ظرفیت‌ها و امکانات مقاصد گردشگری به منظور کسب منافع و مزایا برای جامعه مدنظر استفاده کرد (بیضائی و صداقتی، ۱۳۹۸: ۱۱۲).

گردشگری در بستر محیط جغرافیایی متشکل از محیط طبیعی و فرهنگی-اجتماعی صورت می‌گیرد. هریک از این دو محیط متشکل از عواملی‌اند که به نوعی بر گردشگری تأثیر گذارند و از آن تأثیر می‌پذیرند. گردشگری آثار متفاوت و چشمگیری بر منطقه گردشگری پذیر بر جای می‌گذارد. با توجه به پیچیدگی و گستردگی فعالیت‌های گردشگری، آثار ناشی از آن نیز ابعاد به هم پیوسته بسیاری دارند که باید در مطالعه آثار گردشگری به آنها توجه شود (Mason, 2015: 26). به این ترتیب برای فراهم ساختن بستر مناسب توسعه گردشگری پایدار در مرحله نخست می‌بایست عناصر و جاذبه‌های گردشگری را شناسایی و در مرحله دوم آنها را برای برنامه ریزی و گرفتن تصمیمات درست و هدفمند ارزیابی و اولویت بندی کرد (بیضائی و صداقتی، ۱۳۹۸: ۱۱۲). توسعه گردشگری برای کشورهای در حال توسعه مواجه با معضلاتی چون بیکاری زیاد، محدودیت منابع ارزی و اقتصاد تک محصولی اهمیت فراوانی دارد (موسوی و همکاران، ۱۳۹۷: ۱۴۶). از سوی دیگر لزوم توجه جدی به سیاحت و گردشگری به مثابه پدیده‌ای نو در زندگی ماشینی قرن ۲۱، ضرورتی کاملاً اجتناب ناپذیر است و اهمیت آن روزه‌روز افزایش می‌یابد (Butler, 2002: 14). در این زمینه ایران نیز برای رهایی از اقتصاد تک محصولی متکی بر نفت به دلیل برخورداری از قابلیت‌های فراوان تاریخی، فرهنگی و طبیعی و با داشتن راهبردهایی مناسب به سطح مطلوبی از توسعه دست خواهد یافت (مقصودی و همکاران، ۱۳۹۱: ۲۶).

در این میان گردشگری دریایی به عنوان یکی از شاخه‌های گردشگری طبیعت محور (Honey & Krantz, 2007: 31) در سال‌های اخیر یکی از شاخه‌های پرطرفدار گردشگری در سطوح بین‌المللی محسوب می‌شود که بخش زیادی از اقتصاد گردشگری را به خود اختصاص داده است (صالحی و میرزاخانی، ۱۴۰۰: ۱۰۳). گردشگری دریایی طیف کاملی از گردشگری، اوقات فراغت و فعالیت‌های تفریحی را در بر می‌گیرد که در منطقه ساحلی و آب‌های ساحلی انجام می‌شود و اساساً شامل سواحل، دریاها و جاذبه‌های زیر دریا است. این مفهوم همچنین توسعه گردشگری ساحلی (شامل اقامتگاه، رستوران، صنایع غذایی و خانه‌های دوم) و زیرساخت‌های مربوط به حفاظت از توسعه سواحل در قالب مشاغل خرده‌فروشی، ماریناها و تأمین کنندگان مختلف فعالیت‌های آبی را در بر می‌گیرد. این موارد می‌تواند شامل قایق تفریحی، اکوتوریسم ساحلی و دریایی، سفرهای دریایی، شنا، ماهیگیری تفریحی و ماهیگیری در دریای آزاد، سفر با قایق تفریحی، گردشگری کروز، غواصی، موج‌سواری و ورزش‌های ماجراجویانه باشد (Edgren, 1993: 351). گردشگری دریایی یکی از جذاب‌ترین و پرطرفدارترین شاخه‌های گردشگری است که در دهه‌های اخیر رونق بسیاری یافته و بخش قابل توجهی از اقتصاد گردشگری را به خود اختصاص داده است؛ در این میان، کشور ایران با وجود برخورداری از مرزهای ساحلی وسیع در شمال و جنوب، تاکنون نتوانسته

خدمات مطلوبی را در ارتباط با گردشگری دریایی و ساحلی به گردشگران ارائه دهد (دربان آراسته و همکاران، ۱۳۹۷: ۲۳۱).

در حوزه مورد بررسی پژوهش‌های زیادی صورت گرفته که در ذیل به تعدادی اشاره خواهد شد. اندایش و همکاران (۱۴۰۱)، در پژوهشی به بررسی جایگاه گردشگری دریایی و توسعه منطقه‌ای استان خوزستان در مقایسه موردی با استان‌های ساحلی جنوب کشور، پرداخته‌اند. نتایج حاکی از آن است که استان خوزستان در شاخص گردشگری دریایی بعد از استان هرمزگان، در جایگاه دوم قرار دارد و پس از آن، استان‌های بوشهر و سیستان و بلوچستان قرار می‌گیرند. استان خوزستان در شاخص دسترسی و شاخص جاذبه گردشگری غیردریایی در رتبه اول، در شاخص زیرساخت و شاخص تعداد گردشگران دریایی در رتبه دوم و در شاخص جاذبه گردشگری دریایی، دارای رتبه چهارم در بین چهار استان ساحلی جنوبی است. قابل ذکر می‌باشد که به دلیل محدودیت در دسترسی به آمار و اطلاعات سال‌های دیگر، دوره بررسی یک‌ساله در نظر گرفته شده است و نتایج، قابل تعمیم به سال‌های دیگر نیست. بنیادی و همکاران (۱۴۰۱)، در پژوهشی به شناسایی و تحلیل موانع توسعه گردشگری در دریای عمان (مطالعه موردی: سواحل استان سیستان و بلوچستان)، پرداخته‌اند. با توجه به نتایج به‌دست آمده می‌توان چنین بیان نمود که موانع توسعه گردشگری در سواحل دریای عمان وابسته به عواملی همچون عامل اقتصادی، تبلیغاتی، مدیریتی، اجتماعی- فرهنگی، ورزش‌های ساحلی و زیرساختی - خدماتی است که تا زمانی که این مشکلات و موانع برطرف نشوند، گردشگری در این مناطق به رشد و توسعه مناسب نخواهد رسید. طولابی‌نژاد و همکاران (۱۴۰۱)، در پژوهشی به بررسی اثرات گردشگری بر ارتقای سطح رفاه اقتصادی و اجتماعی خانوارهای روستایی شهرستان چابهار، پرداخته‌اند. نتایج نشان داد که از نظر شاخص‌های رفاه اقتصادی، گردشگری به ترتیب بیشترین اثرات را بر ایجاد اشتغال فصلی، بهبود درآمد، توسعه مسکن، و تحرک اقتصاد محلی داشته است. از نظر شاخص‌های رفاه اجتماعی، به ترتیب بیشترین اثرات گردشگری مربوط به بهبود اوقات فراغت، تغییر سبک و شیوه زندگی، توسعه امکانات بهداشتی، و افزایش حس تعلق مکانی مردم محلی بوده است. همچنین نتایج نشان داد با اینکه گردشگری در روستاهای منطقه مورد مطالعه اثرات چشمگیری بر رفاه اقتصادی و اجتماعی خانوارهای روستایی داشته است؛ ولی در مقایسه با شاخص‌های اجتماعی، گردشگری بیشترین اثر را بر رفاه اقتصادی و شاخص‌های آن داشته است. در راستای یافته‌های تحقیق پیشنهاداتی در زمینه توسعه گردشگری و رفاه خانوارهای روستایی ارائه شد. محمودی و مرادی (۱۴۰۳)، در پژوهشی به بررسی و برنامه‌ریزی توسعه گردشگری ساحلی و دریایی شهرستان بندر لنگه، پرداخته‌اند. نتایج نشان داد که مجموع نمرات نهایی عوامل درونی برابر با ۲/۵۵۸ بود که بیانگر توانایی غلبه نقاط قوت بر ضعف می‌باشد و مجموع نمرات نهایی عوامل بیرونی ۲/۵۳۰ بدست آمد بدین معنا که می‌توان با تکیه بر فرصت‌ها، نقاط ضعف و تهدیدها را تعدیل کرد. بنابراین، راهبرد تهاجی (SO) به عنوان بهترین راهبرد برای توسعه گردشگری ساحلی و دریایی انتخاب شد و مواردی از قبیل حمایت از طرح‌های گردشگری و تنوع بخشیدن به آن‌ها، گسترش ورزش‌های ساحلی و آبی، توجه به جاذبه‌های تاریخی، فرهنگی و اجتماعی سواحل، بکارگیری رویکردهای مدرن بازاریابی، حمایت از سرمایه‌گذاری‌های بخش خصوصی و دولتی، توسعه فرصت‌های شغلی در بخش گردشگری ساحلی و دریایی، ارائه تسهیلات و امکانات برای توسعه گردشگری در مناطق ساحلی، توجه به

توریسم درمانی، توسعه زیرساخت‌ها، تمرکز بر رویکرد مدیریت یکپارچه سواحل، بهره‌مندی از چشم‌اندازهای زیبای ساحل و دریا و توسعه صنعت صید و پرورش آبزیان به منظور جذب گردشگران، به‌عنوان راهبردهایی مطلوب برای حرکت به سوی توسعه گردشگری ساحلی و دریایی در شهرستان بندرلنگه تعیین شدند. جمینی و همکاران (۱۴۰۴)، در پژوهشی به بررسی و مقایسه اثرات ژئوتوریسم و شناسایی عوامل مرتبط با آن در سکونتگاه‌های روستایی غرب ایران، پرداخته‌اند. نتایج نشان داد بهره‌مندی از ظرفیت‌های مختلف توسعه روستایی در گرو مطالعات منسجم و کاربردی در خصوص آن‌ها است. اگر صنعت گردشگری به صورت عمومی و ژئوتوریسم را به صورت اختصاصی، به عنوان راهبردهای توسعه جوامع محلی در نظر بگیریم، در راستای توسعه و ترویج آن‌ها، به شدت نیازمند مطالعات بیشتر در خصوص جوانب مختلف ژئوتوریسم خواهیم بود. کاجادی و همکاران^۱ (۲۰۰۲) در مقاله‌ای تحت عنوان توسعه گردشگری ساحلی به این نتیجه رسیده است که اگر چه در جهان امروزی صنعت گردشگری از فرمول سابق گردشگری آفتاب و ماسه و دریا که از قرن ۱۸ میلادی به بعد در اروپا متداول شد دور شده و به طرف تعطیلات هدفمند و مسافرتی که نیازهای استراحتی و ذهنی را با هم داشته باشد حرکت می‌کند، ولی سواحل کماکان یک مقصد عمده گردشگران است و برنامه‌ریزان گردشگری تلاش می‌کنند که نیازمندی‌های گردشگران را در نزدیکی سواحل طراحی و اجرا کنند. آلوس و همکاران^۲ (۲۰۱۷)، بیان کردند که مردم ترجیح می‌دهند برای گردشگری ساحلی بیشتر به ساحلی که مجاور به یک شهر و منطقه پرجمعیت و دارای مولفه‌های اجتماعی قوی باشد بروند. با توجه به اینکه هزینه‌های استراتژی مدیریت بسیار پایینتر از ارزش افزوده حاصل از حضور گردشگران است سرمایه‌گذاری انجام شده توسط مدیران ساحلی محلی توجیه اقتصادی دارد. دیمیتروفسکی و همکاران^۳ (۲۰۲۱)، در پژوهشی به درک پایداری گردشگری ساحلی و دریایی، پرداخته‌اند. این مطالعه درک جامعی از پایداری گردشگری ساحلی، دریایی و سفر دریایی ارائه می‌کند. این مطالعه از یک رویکرد ترکیبی برای بررسی ادراکات ذینفعان از پایداری گردشگری ساحلی و دریایی در مناطق فرامرزی منطقه ساحلی شمال اروپا استفاده می‌کند. این تحقیق با در نظر گرفتن هر دو دیدگاه بازاریابان و سیاست‌گذاران (سازمانی) گردشگران سفر دریایی (فردی) و مقصد، به دانش موجود کمک می‌کند. یافته‌های جنبه کمی مطالعه اعتبار مدل نگرش-هنجار-رفتار گردشگران سفر دریایی و اهمیت آن در درک پایداری ساحلی و دریایی را تأیید می‌کند. یافته‌های کیفی بر اهمیت مشارکت چندجانبه و گفت‌وگوی بین بخشی در مدیریت مناطق ساحلی و دریایی شمال اروپا و مقاصد جدید گردشگری تأکید می‌کند. اسپینلی و بنولو^۴ (۲۰۲۲)، در پژوهش با عنوان "به سوی کالبد جلدی از تحقیقات گردشگری دریایی: بررسی ادبیات محدوده گردشگری دریایی" ادبیات مرتبط با اقتصاد و مدیریت گردشگری دریایی را از طریق بررسی محدوده ۱۱۸ مقاله منتشر شده در مجلات فهرست شده اسکوپوس از سال ۲۰۰۱ تا ۲۰۲۰ بررسی می‌کند. یافته‌ها توجه فزاینده به گردشگری دریایی را طی سال‌ها اما با برنامه‌های تحقیقاتی نسبتاً محدود تأیید می‌کند. ادبیات اغلب بر روی موضوعات بسیار خاص متمرکز می‌شود در حالی که

1- Cachadi et al

2- Alves et al

3- Dimitrovski et al

4- Spinelli and Benevolo

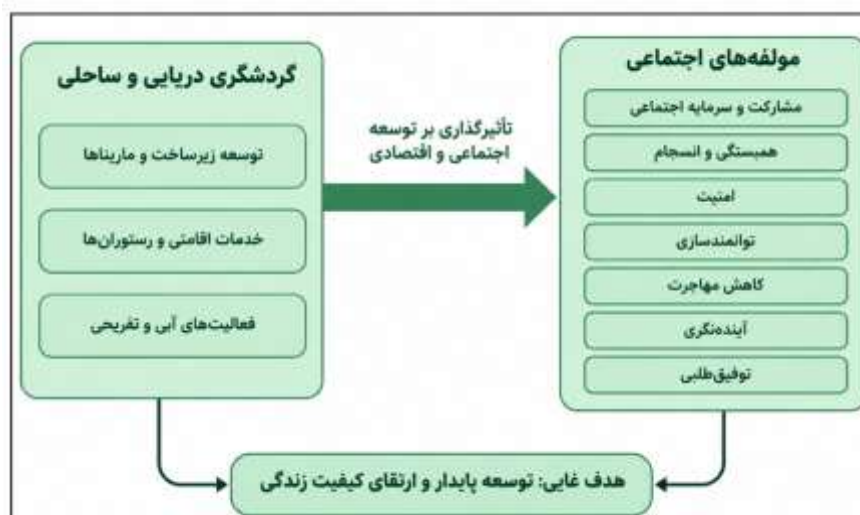
حوزه های تحقیقاتی ضروری مربوط به ارتباط اقتصادی و تأثیر گردشگری دریایی، موضوع مدیریت و بازاریابی برای شرکت های گردشگری دریایی و ویژگی ها و رفتار گردشگران دریایی را نادیده می گیرد. بایتالیک و باتاچارجی (۲۰۲۳)، در پژوهشی با عنوان "زیر خورشید و ماسه ها: ارزیابی تأثیر گردشگری ساحلی از طریق ادراک جامعه در بنگال غربی، هند" با مطالعه بر روی نقاط توریستی ساحلی در منطقه برنامه ریزی دیگا-شانکارپور در بنگال غربی، هند متمرکز است و به نگرانی های فزاینده در مورد پیامدهای زیست محیطی توسعه سریع گردشگری ساحلی می پردازد. تجزیه و تحلیل های آماری برای ارزیابی داده ها، ارزیابی ادراک از اثرات زیست محیطی و درک تغییرات بر اساس مکان، تحصیلات و شغل استفاده شد. یافته ها نشانگر ادراک قوی از اثرات منفی زیست محیطی توسط ساکنان محلی را نشان داد که شامل نگرانی در مورد آلودگی صوتی، تخلیه فاضلاب و زباله، تکه تکه شدن زیستگاه و پاکسازی جنگل و غیره است. تجزیه و تحلیل های زیرگروهی تفاوت هایی را در ادراکات بر اساس مکان، تحصیلات و شغل نشان می دهد و ارتباط بین این عوامل و آگاهی محیطی را برجسته می کند. بالترانایت و همکاران^۱ (۲۰۲۵)، در پژوهشی با عنوان "تأثیرات گردشگری بر خدمات اکوسیستم دریایی و ساحلی: یک بررسی سیستماتیک" نشان دادند که اکثر مطالعات فشارهای ناشی از «گردشگری، شهرنشینی و افزایش جمعیت» را شناسایی کرده و بر «استراتژی های مدیریت یکپارچه / مشترک» تمرکز داشتند و گردشگری بر دریایی و ساحلی، بر خدمات اکوسیستم دریایی و ساحلی تأثیر دارد.

تحلیل اثرات گردشگری دریایی و ساحلی بر شاخص های اجتماعی مناطق پیرامون چابهار نشان می دهد که این صنعت توانسته است مشارکت و سرمایه اجتماعی، همبستگی و انسجام گروه های محلی و توانمندسازی زنان را ارتقا دهد و با افزایش خودباوری، تقویت تعاملات اجتماعی، بهبود شبکه های اقتصادی محلی و ایجاد انگیزه برای برنامه ریزی آینده نگرانه، زمینه ساز کاهش نسبی مهاجرت جوانان و رشد حس تعلق و مسئولیت پذیری اجتماعی شود؛ این یافته ها با پیشینه پژوهش هم راستا است، زیرا طولابی نژاد و همکاران (۱۴۰۱) نیز در مطالعه خانوارهای روستایی چابهار بر بهبود اوقات فراغت، تغییر سبک زندگی، توسعه امکانات بهداشتی و افزایش حس تعلق مکانی تأکید کردند، هرچند آنان اثرات اقتصادی گردشگری را قوی تر از اثرات اجتماعی یافتند، در حالی که مطالعه حاضر برجستگی بیشتری برای مشارکت، سرمایه اجتماعی و توانمندسازی زنان نشان می دهد. همچنین آلوس و همکاران (۲۰۱۷) بر ترجیح گردشگران برای سواحل مجاور شهرهای پرجمعیت با مؤلفه های اجتماعی قوی تأکید کردند که با نقش سرمایه اجتماعی چابهار در جذب گردشگر همسو است، و دیمیتروفسکی و همکاران (۲۰۲۱) بر مشارکت چندجانبه و گفت و گوی بین بخشی در مدیریت مناطق ساحلی تأکید کردند که با افزایش مشارکت محلی در منطقه مورد مطالعه مطابقت دارد. در مقابل، بنیادی و همکاران (۱۴۰۱) موانع اقتصادی، مدیریتی، اجتماعی-فرهنگی و زیرساختی-خدماتی را برای توسعه گردشگری سواحل دریای عمان برشمردند که با ضعف های شناسایی شده در پژوهش حاضر، یعنی تأثیر کمتر بر امنیت و کاهش مهاجرت نخبگان، کمبود فرصت های شغلی تخصصی، ضعف در نوآوری و فقدان برنامه ریزی مشارکتی برای مدیریت پایدار منابع طبیعی، همخوانی دارد؛

1- Baitalik and Bhattacharjee

2- Baltranaité et al

بایتالیک و باتاچارجی (۲۰۲۳) نیز ادراک منفی زیست محیطی و نگرانی‌های مربوط به تخریب منابع را نشان دادند که با رویکرد محتاطانه جامعه محلی چابهار نسبت به نوآوری و مدیریت منابع طبیعی قابل مقایسه است. در مجموع، یافته‌های پژوهش حاضر با پیشینه داخلی و خارجی هم راستا و مکمل آن است و نشان می‌دهد گردشگری دریایی - ساحلی در چابهار به عنوان راهبردی مؤثر در توسعه اجتماعی شناخته می‌شود، مشروط بر آنکه زیرساخت‌های امنیتی، برنامه‌ریزی تخصصی برای ماندگاری نخبگان، نوآوری و کارآفرینی خلاق و مدیریت مشارکتی منابع طبیعی با رویکرد آینده‌نگرانه تقویت شود.

شکل (۱): مدل نظری پژوهش، منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۵

روش‌شناسی

پژوهش حاضر از نظر هدف، کاربردی و از حیث ماهیت، کمی طراحی شده است که بر اساس روش جمع‌آوری اطلاعات از نوع پیمایشی و با نحوه اجرای توصیفی-تحلیلی انجام می‌پذیرد. گردآوری داده‌ها با دو رویکرد اسنادی و میدانی صورت گرفته است؛ در رویکرد اسنادی، با مراجعه به کتابخانه‌ها، دانشگاه‌ها، استانداری، شهرداری، فرمانداری، اداره میراث فرهنگی، گردشگری و آمارنامه‌ها، اطلاعات پایه فراهم آمده و در رویکرد میدانی، پس از شاخص‌سازی مبتنی بر تحلیل منابع پیشین، پرسشنامه‌ای میان شهروندان و متخصصان توزیع شده و همچنین مشاهده به شکل مستقیم (میدانی) انجام گرفته است. جامعه آماری پژوهش، تمامی ساکنان شهرستان چابهار با جمعیت ۲۳۶۲۰۰ نفر در سال ۱۴۰۴ بوده و حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران برابر ۳۸۴ نفر (در سنین بین ۲۵ تا ۶۰ سال) تعیین شده است. تجزیه و تحلیل اطلاعات با بهره‌گیری از نرم‌افزارهای AMOS و SPSS صورت گرفته است. در راستای هدف اصلی پژوهش که تحلیل فضایی اثرات گردشگری دریایی و ساحلی بر شاخص‌های پایداری اجتماعی در روستاهای پیرامون (رمین، تیس و کمپ)، شهر چابهار است، داده‌های پرسشنامه با آزمون تی تک‌نمونه‌ای تحلیل شده و سپس برای تأیید روایی مدل اندازه‌گیری و سنجش روابط بین متغیرها، از تحلیل عاملی تأییدی استفاده گردیده که شاخص‌های برازندگی مانند RMSEA، CFI و GFI، مدل پژوهش را تأیید کرده‌اند.

برای عملیاتی‌سازی متغیر پایداری اجتماعی، هفت مؤلفه اصلی شامل مشارکت و سرمایه اجتماعی (با گویه‌هایی نظیر توسعه فرهنگ مشارکت ساکنین، افزایش خودباوری، مشارکت زنان و مردان، تعامل ساکنین با گردشگران، مشارکت با سازمان‌ها، توسعه شبکه‌های اجتماعی و اقتصادی و توسعه سرمایه اجتماعی)، همبستگی و انسجام (شامل همبستگی جمعی بین زنان و مردان، انسجام بین سازمان‌های مرتبط و همکاری بین مسئولین و مردم محلی)، امنیت (شامل افزایش تحرک زنان جوان نسبت به زنان میانسال و امنیت اجتماعی مناسب برای رفت (جدول ۱)).

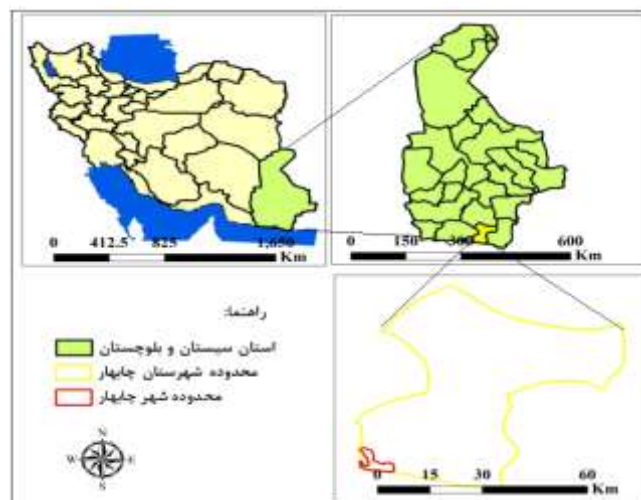
جدول (۱): مؤلفه و شاخص‌های اجتماعی

مؤلفه	سؤالات
مشارکت و سرمایه اجتماعی	توسعه فرهنگ مشارکت ساکنین
	افزایش خودباوری در زمینه‌ی توانایی‌های افراد
	افزایش مشارکت زنان و مردان در امور توسعه
	مشارکت ساکنین با گردشگران و تعامل بین آن‌ها
	مشارکت ساکنین روستایی با سازمان‌ها
	توسعه شبکه‌های اجتماعی و اقتصادی در بین مردم محلی
همبستگی و انسجام	توسعه سرمایه اجتماعی در بین ساکنین محلی
	همبستگی و ارتباط جمعی بین زنان و مردان
	همبستگی و انسجام بین سازمان‌های مرتبط
امنیت	همکاری بین مسئولین و مردم محلی
	بالارفتن تحرک و جابه‌جایی در میان زنان جوان به نسبت زنان میانسال
توانمندسازی	امنیت اجتماعی مناسب برای رفت و آمد زنان و دختران
	تجربه و مهارت فنی در ارتباط با صنایع محلی
	افزایش خودباوری در زمینه‌ی توانایی‌های افراد
	افزایش سطح سواد
کاهش مهاجرت	توانمندسازی جوامع محلی به ویژه زنان
	علاقه جوانان خانواده به مشاغل گردشگری
آینده‌نگری	کاهش مهاجرت افراد نخبه
	توجه به تغییرات زندگی و توجه به آینده خانواده و فرزندان
	توجه به رفع محدودیت‌های استفاده از منابع محیط
توفیق طلبی	داشتن برنامه‌ریزی مناسب در تشکیل‌های جدید کسب و کارهای مربوط به گردشگری
	حفظ روحیه امیدواری و پشتکاری در مواجهه با ناکامی‌ها
	خوش‌بینی به نتایج فعالیت‌های جدید و نوآورانه با گردشگری
	انگیزه تغییر در کیفیت زندگی

منبع: اندایش و همکاران (۱۴۰۱)، بنیادی و همکاران (۱۴۰۱)، طولابی‌نژاد و همکاران (۱۴۰۱)، یوسف جمالی و همکاران (۱۴۰۰)، نظریوری و همکاران (۱۳۹۹)، دلی و همکاران (۲۰۲۲)

چابهار در جنوب استان سیستان و بلوچستان است و از جنوب با دریای مکران از شمال با شهرستان قصرقند از غرب با شهرستان کنارک و از شرق با شهرستان دشتیاری همسایه است. تا سال ۱۳۹۸ چابهار با کشور پاکستان مرز

مشترک داشت که در تاریخ ۲۳ آذر ۱۳۹۸ با جدا شدن شهرستان دشتیاری، هم‌اکنون چابهار با پاکستان مرز مشترک ندارد. فاصله هوایی شهرستان چابهار تا تهران ۱۴۵۶ کیلومتر و فاصله زمینی از طریق جاده ایرانشهر- کرمان ۱۹۶۱ کیلومتر است. فاصله بندر چابهار تا مرکز استان ۷۳۸ کیلومتر می‌باشد. این شهرستان حدوداً دارای ۳۰۰ کیلومتر مرز آبی در دریای عمان می‌باشد.

شکل (۱): موقعیت جغرافیایی منطقه مورد مطالعه، منبع: نگارنده گان، ۱۴۰۵

یافته‌های پژوهش

برای بررسی میانگین شاخص‌های اجتماعی با توجه به نرمال بودن مولفه‌ها از آزمون T تک نمونه‌ای استفاده شده است. در این آزمون، حد متوسط عدد (۳) است. به این صورت هر یک از شاخص‌ها به این حد نزدیک و یا بالاتر از آن باشند، میانگین شاخص مورد نظر متوسط رو به بالا ارزیابی و هر زمان شاخص از این حد مورد نظر کمتر باشد، میانگین شاخص مورد پایین‌تر از حد متوسط ارزیابی می‌شود.

مطابق جدول (۲)، نتایج پژوهش نشان می‌دهد گردشگری دریایی و ساحلی تأثیرات مثبت و قابل توجهی بر توسعه اجتماعی (شاخص‌های مشارکت و سرمایه اجتماعی) جوامع پیرامونی چابهار داشته است. بر اساس داده‌های جمع‌آوری شده، این صنعت توانسته است در شاخص‌های مختلف توسعه اجتماعی تأثیر متوسط رو به مطلوبی بر جای بگذارد. در حوزه مشارکت اجتماعی، گردشگری دریایی و ساحلی بیشترین تأثیر را بر توسعه فرهنگ مشارکت ساکنین با میانگین ۳/۸۰ داشته است. این صنعت همچنین موجب افزایش مشارکت روستاییان با سازمان‌ها با میانگین ۳/۷۷ و ارتقای مشارکت زنان و مردان در امور توسعه با میانگین ۳/۶۰ شده است. در بعد فردی، گردشگری دریایی و ساحلی منجر به افزایش خودباوری و اعتماد به نفس افراد با میانگین ۳/۷۶ گردیده است. توسعه شبکه‌های اجتماعی و اقتصادی محلی با میانگین ۳/۷۲ و رشد سرمایه اجتماعی با میانگین ۳/۵۵ از دیگر تأثیرات مثبت گردشگری دریایی و ساحلی بر جوامع محلی بوده است. این یافته‌ها حاکی از آن است که توسعه گردشگری دریایی و ساحلی می‌تواند به عنوان یک راهبرد مؤثر برای (تقویت روحیه جمع‌گرایی و کار گروهی،

افزایش تعاملات اجتماعی و شبکه‌سازی، ارتقای نقش زنان در فعالیت‌های توسعه‌ای، بهبود ارتباط جامعه محلی با نهادهای رسمی و رشد حس تعلق و مسئولیت‌پذیری اجتماعی) برنامه‌ریزان و سیاستگذاران مورد توجه قرار گیرد.

جدول (۲): میانگین شاخص‌های مشارکت و سرمایه اجتماعی مناطق پیرامون چابهار از گردشگری دریایی و ساحلی

شاخص	میانگین	T	سطح معناداری (۲ دامنه)	فاصل اطمینان تفاوت ۰/۹۵	
				بالا	پایین
توسعه فرهنگ مشارکت ساکنین	۳/۸۰	۳۱/۹۰۳	۰/۰۰۰	۳/۹۱	۳/۷۱
افزایش خودباوری در زمینه‌ی توانایی‌های افراد	۳/۷۶	۳۱/۸۸۶	۰/۰۰۰	۳/۸۸	۳/۶۱
افزایش مشارکت زنان و مردان در امور توسعه	۳/۶۰	۳۱/۷۳۳	۰/۰۰۰	۳/۷۰	۳/۴۷
مشارکت ساکنین با گردشگران و تعامل بین آنها	۳/۶۱	۳۱/۷۳۲	۰/۰۰۰	۳/۷۲	۳/۴۶
مشارکت ساکنین دوستایی با سازمان‌ها	۳/۷۷	۳۱/۸۳۲	۰/۰۰۰	۳/۸۹	۳/۶۳
توسعه شبکه‌های اجتماعی و اقتصادی در بین مردم محلی	۳/۷۲	۳۱/۸۳۳	۰/۰۰۰	۳/۸۲	۳/۶۰
توسعه سرمایه اجتماعی در بین ساکنین محلی	۳/۵۵	۳۱/۶۸	۰/۰۰۰	۳/۶۳	۳/۴۱

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۵

یافته‌های جدول (۳) نشان می‌دهد که گردشگری دریایی و ساحلی تأثیرات قابل توجهی بر دو مولفه کلیدی اجتماعی یعنی همبستگی و انسجام اجتماعی و همچنین امنیت داشته است. این تأثیرات در شاخص‌های مختلف به صورت کمی با استفاده از آزمون تی اندازه‌گیری شده‌اند که در ادامه به تحلیل آن‌ها پرداخته شده است.

گردشگری دریایی و ساحلی در مولفه همبستگی و انسجام در شاخص‌های (همبستگی و ارتباط جمعی بین زنان و مردان با مقدار ۳/۴۵، همبستگی و انسجام بین سازمان‌های مرتبط با مقدار ۳/۲۲، همکاری بین مسئولین و مردم محلی با مقدار ۳/۴۵)، تأثیر متوسط رو به مطلوبی داشته است.

این نتایج حاکی از آن است که توسعه گردشگری دریایی و ساحلی موجب تقویت تعاملات اجتماعی شده است. میزان همبستگی بین گروه‌های مختلف جنسیتی (زنان و مردان) و همچنین همکاری بین نهادهای رسمی و مردم محلی در سطح نسبتاً مطلوبی قرار دارد. این امر می‌تواند ناشی از افزایش تعاملات ناشی از فعالیت‌های گردشگری، ایجاد مشاغل مشترک و نیاز به هماهنگی برای ارائه خدمات به گردشگران باشد. هرچند انسجام بین سازمان‌های مرتبط با میانگین پایین‌تری نسبت به سایر شاخص‌ها قرار دارد که احتمالاً نشان‌دهنده نیاز به بهبود هماهنگی بین‌سازمانی است.

در مولفه امنیت در شاخص‌های (بالا رفتن تحرک و جابه‌جایی در میان زنان جوان نسبت به زنان میانسال با مقدار ۳/۵۳ و امنیت اجتماعی مناسب برای رفت و آمد زنان و دختران با مقدار ۳/۵۰)، گردشگری دریایی و ساحلی تأثیرات مثبتی داشته است. این یافته‌ها نشان می‌دهد که توسعه گردشگری دریایی و ساحلی به بهبود ایمنی و امنیت فضاهای عمومی به ویژه برای زنان جوان و دختران منجر شده است. افزایش تحرک زنان جوان می‌تواند نشانه‌ای از احساس امنیت بیشتر و همچنین ایجاد فرصت‌های شغلی و اجتماعی برای این گروه باشد. چنین تأثیری از آن جهت حائز اهمیت است که نشان‌دهنده کاهش محدودیت‌های جنسیتی در استفاده از فضاهای عمومی و مشارکت بیشتر زنان در فعالیت‌های اقتصادی و اجتماعی مرتبط با گردشگری است. از این رو به طور کلی یافته‌ها حاکی از آن

است که توسعه گردشگری دریایی و ساحلی موجب تقویت همبستگی اجتماعی بین گروه‌های مختلف (جنسیتی، سازمانی و محلی) شده است، به بهبود امنیت اجتماعی به ویژه زنان و افزایش تحرک آنان در فضاهای عمومی انجامیده است و بیشترین تاثیر را بر همکاری بین مردم و مسئولین و نیز تحرک زنان داشته است.

جدول (۳): میانگین شاخص‌های همبستگی-انسجام و امنیت مناطق پیرامون چابهار از گردشگری دریایی و ساحلی

فاصل اطمینان تفاوت ۰/۹۵		سطح معناداری (۲ دامنه)	T	میانگین	شاخص
پایین	بالا				
۳/۳۱	۳/۵۶	۰/۰۰۰	۳۱/۵۵۶	۳/۴۵	همبستگی و ارتباط جمعی بین زنان و مردان
۳/۱۱	۳/۳۴	۰/۰۰۰	۳۱/۳۳۳	۳/۲۲	همبستگی و انسجام بین سازمان‌های مرتبط
۳/۳۱	۳/۵۶	۰/۰۰۰	۳۱/۵۶۴	۳/۴۵	همکاری بین مسئولین و مردم محلی
۳/۴۱	۳/۶۷	۰/۰۰۰	۳۱/۶۳۳	۳/۵۳	بالارفتن تحرک و جابه‌جایی در میان زنان جوان به نسبت زنان میانسال
۳/۳۴	۳/۶۶	۰/۰۰۰	۳۱/۶۵۴	۳/۵۰	امنیت اجتماعی مناسب برای رفت و آمد زنان و دختران

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۵

نتایج جدول (۴)، بیانگر آن است که گردشگری دریایی و ساحلی تاثیرات مثبت و قابل توجهی بر توانمندسازی جوامع محلی داشته است. این تاثیرات در چهار شاخص کلیدی به شرح ذیل مورد سنجش قرار گرفته‌اند. شاخص تجربه و مهارت فنی در ارتباط با صنایع محلی با میانگین ۳/۵۶ بالاترین امتیاز را در بین شاخص‌های مورد بررسی کسب کرده است. این یافته نشان می‌دهد که گردشگری دریایی و ساحلی موجب انتقال دانش فنی به جامعه محلی شده است و فرصت‌های یادگیری مهارت‌های جدید را فراهم آورده است و از سوی دیگر، ارتباط موثری بین صنایع محلی و فعالیت‌های گردشگری ایجاد کرده است. شاخص افزایش سطح سواد با مقدار میانگین ۳/۶۰ حاکی از آن است که گردشگری دریایی و ساحلی انگیزه‌های آموزشی را در بین جوامع محلی مناطق پیرامون چابهار تقویت کرده و نیاز به آموزش‌های تکمیلی را افزایش داده است و ممکن است منجر به توسعه برنامه‌های سوادآموزی ویژه نیز شده باشد.

شاخص افزایش خودباوری در زمینه توانایی‌های افراد با میانگین ۳/۴۴ نشان می‌دهد که گردشگری دریایی و ساحلی حس خود ارزشمندی را در میان جامعه محلی تقویت کرده و به شناخته شدن استعدادها و توانایی‌های بومی کمک کرده و مشارکت فعال‌تر افراد در فعالیت‌های اقتصادی را موجب شده است. شاخص توانمندسازی جوامع محلی به ویژه زنان با میانگین ۳/۴۳ بیانگر آن است که فرصت‌های شغلی جدید را برای زنان ایجاد شده و نقش اجتماعی زنان در جامعه محلی پررنگ‌تر شده و زنان در فعالیت‌های مرتبط با گردشگری مشارکت بیشتری یافته‌اند. یافته‌ها به وضوح نشان می‌دهند که گردشگری دریایی و ساحلی به عنوان محرکی برای توسعه مهارت‌ها و توانایی‌های محلی عمل کرده و موجب ارتقای سطح آموزش و سواد در جامعه شده است. از سوی دیگر، حس خودباوری و اعتماد به نفس را در میان جوامع پیرامونی تقویت کرده و سهم قابل توجهی در توانمندسازی زنان نیز داشته است.

سپس نتایج مطابق جدول (۴-۱۸) نشان می‌دهد که گردشگری دریایی و ساحلی تأثیرات مثبتی بر کاهش نرخ مهاجرت در جوامع محلی پیرامونی چابهار داشته است. این تأثیرات در دو شاخص اصلی قابل مشاهده است. شاخص علاقه جوانان خانواده به مشاغل گردشگری با میانگین ۳/۶۳ بیانگر نتایج قابل توجهی است: ایجاد فرصت‌های شغلی متنوع و جذب برای جوانان، کاهش انگیزه مهاجرت به دلیل وجود درآمد پایدار، افزایش تعلق خاطر جوانان به زادگاه خود و توسعه مشاغل با ماهیت خلاقانه و پویا که متناسب با روحیات نسل جوان است.

شاخص کاهش مهاجرت افراد نخبه با میانگین ۳/۳۳ اگر چه امتیاز کم‌تر دارد، اما همچنان حاکی از تأثیرات مثبت است. ایجاد فرصت‌های شغلی متناسب با تخصص‌های مختلف، امکان بهره‌گیری از مهارت‌های تخصصی در بخش گردشگری، کاهش محرک‌های اقتصادی برای مهاجرت نیروهای متخصص و شکل‌گیری اکوسیستم کارآفرینی که نیاز به تخصص‌های گوناگون دارد. از این رو، در تحلیل مقایسه‌ای این دو شاخص می‌توان چنین مطرح کرد که تفاوت معنادار بین دو شاخص نشان می‌دهد که گردشگری دریایی و ساحلی در جذب جوانان موفق‌تر از حفظ نخبگان عمل کرده است. این نتایج حاکی از آن است که گردشگری دریایی و ساحلی بیشتر توانسته مشاغل سطح میانی ایجاد کند تا موقعیت‌های شغلی کاملاً تخصصی، از این رو برای افزایش تأثیر بر نخبگان، نیاز به توسعه بخش‌های تخصصی‌تر گردشگری (مانند اکوتوریسم علمی، گردشگری دریایی پژوهشی) احساس می‌شود.

در مولفه کاهش مهاجرت نیز، شاخص‌های (علاقه جوانان خانواده به مشاغل گردشگری با مقدار ۳/۶۳، کاهش مهاجرت افراد نخبه با مقدار ۳/۳۳)، متأثر از گردشگری دریایی و ساحلی است.

جدول (۴-۱۸): معناداری میانگین شاخص‌های توانمندسازی کاهش مهاجرت مناطق پیرامون چابهار از گردشگری دریایی و ساحلی

شاخص	میانگین	T	سطح معناداری (۲ دامنه)	فاصل اطمینان تفاوت ۰/۹۵	
				بالا	پایین
تجربه و مهارت فنی در ارتباط با صنایع محلی	۳/۵۶	۳۱/۶۴۳	۰/۰۰۰	۳/۶۷	۳/۴۵
افزایش خودباوری در زمینه توانایی‌های افراد	۳/۴۴	۳۱/۵۵۴	۰/۰۰۰	۳/۵۶	۱۱۳۱۳
افزایش سطح سواد	۳/۶۰	۳۱/۷۳۱	۰/۰۰۰	۳/۷۰	۳/۵۱
توانمندسازی جوامع محلی به ویژه زنان	۳/۴۳	۳۱/۵۵۳	۰/۰۰۰	۳/۵۶	۳/۳۱
علاقه جوانان خانواده به مشاغل گردشگری	۳/۶۳	۳۱/۷۳۴	۰/۰۰۰	۳/۷۳	۳/۵۴
کاهش مهاجرت افراد نخبه	۳/۳۳	۳۱/۴۳۲	۰/۰۰۰	۳/۴۵	۳/۲۱

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۵

مطابق جدول (۵)، در مولفه آینده‌نگری، شاخص‌های توجه به تغییرات زندگی و توجه به آینده خانواده و فرزندان با مقدار ۳/۷۷، توجه به رفع محدودیت‌های استفاده از منابع طبیعی با مقدار ۳/۱۱، داشتن برنامه‌ریزی متناسب در تشکیل‌های جدید کسب و کارهای مربوط به گردشگری با مقدار ۱/۳۱ و در مولفه توفیق‌طلبی، شاخص‌های حفظ روحیه امیدواری و پشتکاری در مواجهه با ناکامی‌ها با مقدار ۳/۲۲، خوشبینی به نتایج

فعالیت‌های جدید و نوآورانه با گردشگری با مقدار ۳/۰۰ و انگیزه تغییر در کیفیت زندگی با مقدار ۳/۱۰، تأثیرات متوسط رو به مطلوبی داشته است.

بر اساس نتایج بدست آمده در مولفه آینده‌نگری، توجه به تغییرات زندگی و آینده خانواده بالاترین امتیاز را در بین تمامی شاخص‌های بررسی شده به خود اختصاص داده است، که نشان دهنده درک روشن جامعه از نقش گردشگری در بهبود کیفیت زندگی آینده و بیانگر تغییر نگرش از معیشت روزانه به برنامه‌ریزی بلندمدت است. از سوی دیگر، حاکی از آن است که خانواده‌ها گردشگری دریایی و ساحلی را به عنوان فرصتی برای آینده فرزندان می‌بینند. از نقاط ضعف آن می‌توان به شاخص توجه به رفع محدودیت‌های منابع طبیعی و برنامه‌ریزی کسب و کارها اشاره کرد که امتیازات پایین‌تری دارند، که این نشان دهنده ضعف در برنامه‌ریزی ساختاریافته و مدیریت منابع است و احتمالاً ناشی از کمبود آموزش‌های تخصصی در این حوزه‌ها است.

در مولفه توفیق‌طلبی نیز، گردشگری دریایی و ساحلی بر ویژگی‌های روانشناختی تأثیرات مثبتی داشته است. شاخص حفظ روحیه امیدواری و انگیزه تغییر کیفیت زندگی در سطح نسبتاً مطلوبی قرار دارند که این بیانگر ایجاد انگیزه و پشتکار در جامعه محلی است. از نقاط ضعف این مولفه، پایین بودن میزان میانگین شاخص خوش‌بینی به فعالیت‌های نوآورانه است که بیانگر احتیاط جامعه در برابر نوآوری‌های گردشگری است.

جدول (۵): معناداری میانگین شاخص‌های آینده‌نگری و توفیق‌طلبی مناطق پیرامون چابهار از گردشگری دریایی و ساحلی

فاصل اطمینان تفاوت ۰/۹۵		سطح معناداری (۲ دامنه)	T	میانگین	شاخص
پایین	بالا				
۳/۶۵	۳/۸۸	۰/۰۰۰	۳۱/۸۵۴	۳/۷۷	توجه به تغییرات زندگی و توجه به آینده خانواده و فرزندان
۳/۰۱	۳/۲۳	۰/۰۰۰	۳۱/۲۳۱	۳/۱۱	توجه به رفع محدودیت‌های استفاده از منابع محیط
۳/۱۹	۳/۴۳	۰/۰۰۰	۳۱/۴۴۴	۳/۳۱	داشتن برنامه‌ریزی مناسب در تشکیل‌های جدید کسب و کارهای مربوط به گردشگری
۳/۱۱	۳/۳۴	۰/۰۰۰	۳۱/۳۱۷	۳/۲۲	حفظ روحیه امیدواری و پشتکاری در مواجهه با ناکامی‌ها
۲/۸۹	۳/۲۲	۰/۰۰۰	۳/۱۲۱	۳/۰۰	خوش‌بینی به نتایج فعالیت‌های جدید و نوآورانه با گردشگری
۳/۰۰	۳/۱۷	۰/۰۰	۳/۲۱۱	۳/۱۰	انگیزه تغییر در کیفیت زندگی

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۵

در ادامه به منظور تایید نتایج و بررسی الگوی اندازه‌گیری گردشگری دریایی و ساحلی در شاخص‌های اجتماعی، از آزمون تحلیل عاملی تاییدی نوع دوم بهره گرفته شد این آزمون برای آن است که آیا شاخص‌های مطرح شده، مولفه‌های اجتماعی مرتبط با گردشگری دریایی و ساحلی را اندازه‌گیری می‌کنند. جهت ارزیابی مدل تحلیل عاملی، از شاخص‌های برازندگی ذکر شده در جدول (۶) استفاده شد است که نتایج نشان داده برازش مناسب است.

جدول (۶): انطباق نمونه محاسبه شده با شاخص‌های برازندگی مولفه اجتماعی

مدر برارز شاخص‌ها	حد مطلوب	گزارش شده
مقدار کای اسکویر (X^2)	-	۸۱۰/۳۳
درجه آزادی (df)	-	۵۰/۳۱
نسبت کای اسکویر به درجه آزادی (X^2/df)	≤ 3	۱/۰۷
ریشه میانگین توان دوم خطای تقریب ((RMSEA)	$RMSEA \leq 0/08$	۰/۷۱
مجذور مقادیر باقیمانده ((RMR)	$RBMR \leq 0/05$	۰/۰۲
مجذور مقادیر باقیمانده استاندارد شده ((SRMR)	$SRBMR \leq 0/05$	۰/۰۴
شاخص برازندگی ((GFI)	$0/80 \leq GFI$	۰/۸۶
شاخص برازش تطبیقی ((CFI)	$0/90 \leq CFI$	۰/۹۲
شاخص برازش نرم شده ((NFI)	$0/90 \leq NFI$	۰/۹۵
شاخص برازش نرم نشده ((NNFI)	$0/90 \leq NNFI$	۰/۱
شاخص برازندگی فزاینده ((IFI)	$0/90 \leq IFI$	۰/۸۹

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۵

طبق تخمین‌های آزمون، نتایج تحلیل عاملی تأییدی (CFA) نشان می‌دهد (جدول ۷)، گردشگری دریایی و ساحلی به صورت نظام‌مند بر مولفه‌های اجتماعی جوامع محلی در چابهار تاثیرگذار بوده است. بارهای عاملی به دست آمده حاکی از آن است که:

قوی‌ترین تاثیرات: مشارکت و سرمایه اجتماعی با (بار عاملی ۰/۸۲)، همبستگی و انسجام اجتماعی با (بار عاملی ۰/۸۱)، تاثیرات متوسط: توانمندسازی (بار عاملی ۰/۷۱)، توفیق‌طلبی (بار عاملی ۰/۷۰)، آینده‌نگری (بار عاملی ۰/۶۸)، تاثیرات نسبتاً ضعیف‌تر: کاهش مهاجرت (بار عاملی ۰/۶۴) و امنیت (بار عاملی ۰/۶۲).

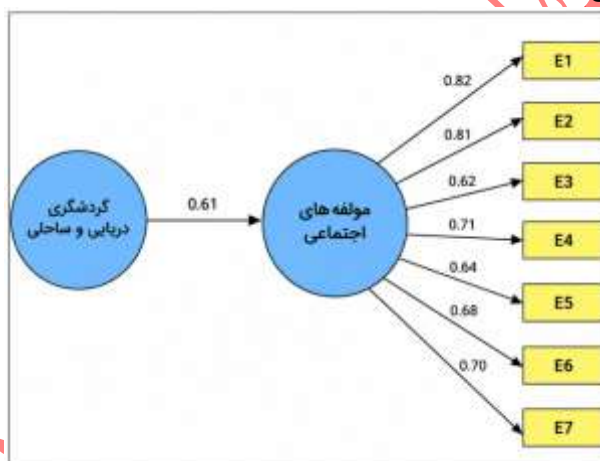
بر اساس نتایج بدست آمده، گردشگری دریایی و ساحلی بیشترین تاثیر را بر تقویت شبکه‌های اجتماعی و افزایش سرمایه اجتماعی داشته و این یافته نشان می‌دهد: گردشگری دریایی و ساحلی موجب شکل‌گیری نهادهای اجتماعی جدید شده است. همکاری و اعتماد متقابل بین ذی‌نفعان افزایش یافته است، و زمینه برای مشارکت گسترده‌تر جامعه محلی فراهم شده است در رابطه با مولفه همبستگی و انسجام اجتماعی نیز، گردشگری دریایی و ساحلی موجب افزایش مهارت‌های فردی و جمعی، تقویت خودباوری و اعتماد به نفس و بهبود دسترسی به منابع و فرصت‌ها شده است. در رابطه با مولفه‌های توفیق‌طلبی و آینده‌نگری نیز، بیانگر تاثیرات روانشناختی گردشگری دریایی و ساحلی در ایجاد امیدواری و انگیزه پیشرفت، تقویت نگرش آینده‌نگرانه در جامعه و افزایش تمایل به برنامه‌ریزی بلندمدت است. در رابطه با مولفه کاهش مهاجرت، اگر چه گردشگری دریایی و ساحلی بر کاهش مهاجرت تاثیر داشته، اما این تاثیر نسبت به سایر مولفه‌ها کمتر بوده است. این می‌تواند ناشی از آن باشد که زمان بیشتر برای تثبیت مشاغل ایجاد شده نیاز است و فرصت‌های شغلی برای نیروهای بسیار متخصص کم است. در رابطه با مولفه امنیت نیز، از آنجایی که پایین‌ترین بار عاملی را شامل شده است نیاز به تقویت و برنامه‌ریزی هدفمندتر را احساس می‌شود.

از این رو، این تحلیل نشان می‌دهد اگر چه گردشگری دریایی و ساحلی توانسته است تحولات مثبتی ایجاد کند، اما برای دستیابی به نتایج پایدار و همه جانبه، نیاز به برنامه‌ریزی هدفمندتر و توجه به همه مولفه‌ها را می‌طلبد.

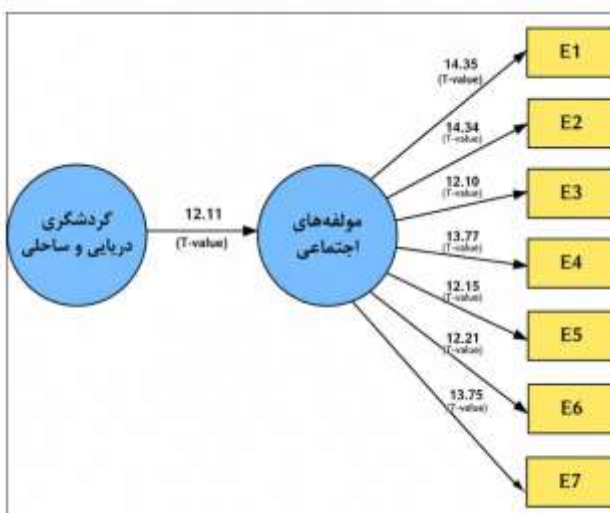
جدول (۷): تأثیرپذیری مولفه‌های اجتماعی از گردشگری دریایی و ساحلی

مولفه	نماگر	بار عاملی استاندارد	خطای استاندارد	آماره T	R ²	CR	AVE
مشارکت و سرمایه اجتماعی	E1	۰/۸۲	۰/۰۲۲	۱۴/۳۵	۰/۷۱	۰/۹۰۵	۰/۷۱۲
همبستگی و انسجام	E2	۰/۸۱	۰/۰۲۱	۱۴/۳۴	۰/۷۰		
امنیت	E3	۰/۶۲	۰/۰۵۵	۱۲/۱۰	۰/۶۴		
توانمندسازی	E4	۰/۷۱	۰/۰۲۹	۱۳/۷۷	۰/۶۸		
کاهش مهاجرت	E5	۰/۶۴	۰/۰۵۸	۱۲/۱۵	۰/۶۶		
آینده نگری	E6	۰/۶۸	۰/۰۲۷	۱۲/۲۱	۰/۶۷		
توفیق طلبی	E7	۰/۷۰	۰/۰۲۸	۱۳/۷۵	۷۱۶۷۰		
گردشگری دریایی و ساحلی		۰/۶۱	۰/۰۵۳	۱۲/۱۱	۰/۶۳	۰/۹۰۳	۰/۷۰۶

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۵

شکل (۲): تأثیرپذیری مولفه‌های اجتماعی از گردشگری دریایی و ساحلی بر اساس ضرایب بار عاملی استاندارد شده
منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۵

شکل (۲): تأثیرپذیری مولفه‌های اجتماعی از گردشگری دریایی و ساحلی بر اساس مقدار T، منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۵

بحث و نتیجه گیری

گردشگری دریایی و ساحلی در مناطق پیرامونی چابهار تأثیرات مثبت و معناداری بر مؤلفه‌های اجتماعی جوامع محلی داشته است. این صنعت بیشترین تأثیر را بر مشارکت و سرمایه اجتماعی، همبستگی و انسجام گروه‌های محلی و توانمندسازی جوامع، به ویژه زنان، گذاشته است. افزایش خودباوری، تقویت تعاملات اجتماعی، بهبود شبکه‌های اقتصادی محلی و ایجاد انگیزه برای برنامه‌ریزی آینده‌نگرانه از جمله دستاوردهای این صنعت به شمار می‌روند. گردشگری توانسته است با ایجاد فرصت‌های شغلی جدید، زمینه‌ساز کاهش نسبی مهاجرت جوانان شود و با تقویت روحیه جمع‌گرایی و کار گروهی، اعتماد متقابل میان ذی‌نفعان را افزایش دهد. همچنین مشارکت زنان در فعالیت‌های توسعه‌ای و اقتصادی ارتقا یافته و حس تعلق و مسئولیت‌پذیری اجتماعی در میان ساکنان محلی رشد قابل توجهی داشته است.

با این حال، تأثیر گردشگری بر مؤلفه‌های امنیت و کاهش مهاجرت، به ویژه در مورد نخبگان، کمتر از سایر ابعاد بوده است. این امر می‌تواند ناشی از زمان‌بر بودن تثبیت مشاغل ایجادشده، کمبود فرصت‌های شغلی تخصصی متناسب با توانمندی‌های نیروی متخصص و نیاز به تقویت زیرساخت‌های امنیتی و هماهنگی بین‌سازمانی باشد. همچنین در حوزه‌های نوآوری و مدیریت منابع طبیعی، جامعه محلی همچنان رویکردی محتاطانه دارد و برنامه‌ریزی ساختاریافته در این زمینه‌ها ضعیف ارزیابی شده است. پایین بودن سطح خوش‌بینی نسبت به فعالیت‌های نوآورانه و توجه ناکافی به رفع محدودیت‌های استفاده از منابع طبیعی، نشان‌دهنده ضعف در آموزش‌های تخصصی و فقدان برنامه‌های مشارکتی برای مدیریت پایدار سواحل است.

این یافته‌ها حاکی از آن است که اگرچه گردشگری دریایی و ساحلی توانسته است تحولات مثبتی در ابعاد مختلف اجتماعی ایجاد کند، اما برای دستیابی به توسعه پایدار و همه‌جانبه، نیازمند تقویت زیرساخت‌های امنیتی، برنامه‌ریزی تخصصی‌تر برای جذب و ماندگاری نخبگان، توجه بیشتر به نوآوری و کارآفرینی خلاق و مدیریت مشارکتی منابع طبیعی با رویکرد آینده‌نگرانه است. بنابراین، گردشگری دریایی و ساحلی به عنوان راهبردی مؤثر در توسعه اجتماعی شناخته می‌شود، مشروط بر آنکه برنامه‌های مکمل و هدفمندی برای رفع نقاط ضعف شناسایی شده تدوین و به صورت مستمر اجرا گردد تا بتواند پیامدهای پایدارتری در بلندمدت به همراه داشته باشد.

یافته‌های این پژوهش با نتایج مطالعات پیشین همخوانی قابل توجهی دارد. طولابی‌نژاد و همکاران (۱۴۰۱) نیز در مطالعه‌ای در خود شهرستان چابهار به تأثیر مثبت گردشگری بر رفاه اقتصادی و اجتماعی خانوارهای روستایی اشاره کرده و بیشترین اثر را به ترتیب بر اشتغال فصلی، بهبود درآمد، و تغییر سبک زندگی گزارش نموده‌اند که با تأکید پژوهش حاضر بر توانمندسازی، مشارکت اجتماعی، و بهبود معیشت همسو است. همچنین محمودی و مرادی (۱۴۰۳) در مطالعه‌ای در بندرلنگه، راهبرد تهاجی (SO) را برای توسعه گردشگری ساحلی-دریایی مناسب دانسته و بر حمایت از طرح‌های گردشگری، توسعه زیرساخت‌ها، و ایجاد اشتغال تأکید کرده‌اند که با تأثیرات مثبت مشاهده‌شده بر مشارکت اجتماعی و کاهش مهاجرت در چابهار سازگار است. در سطح بین‌المللی، دیمیتروفسکی و همکاران (۲۰۲۱) بر اهمیت مشارکت چندجانبه و گفت‌وگوی بین‌بخشی در مدیریت مناطق ساحلی تأکید داشته‌اند که با بار عاملی بالای مشارکت و سرمایه‌ی اجتماعی (۰٫۸۲) در پژوهش حاضر هماهنگ است. همچنین

کاجادی و همکاران (۲۰۰۲) با اشاره به تداوم جذابیت سواحل به عنوان مقصد اصلی گردشگری، بر لزوم برنامه ریزی متناسب با نیازهای گردشگران در نزدیکی سواحل تأکید کرده اند که با نیاز به برنامه ریزی هدفمندتر در پژوهش حاضر (به ویژه برای امنیت و جذب نخبگان) هم جهت است. به طور کلی، پژوهش های یاد شده همگی بر نقش کلیدی گردشگری دریایی-ساحلی در توسعه اجتماعی، اقتصادی، و کاهش مهاجرت تأکید دارند و نقاط قوت و ضعف شناسایی شده در آن ها با مؤلفه های اجتماعی پژوهش حاضر (مشارکت، انسجام، توانمندسازی، و آینده نگری) هم پوشانی معناداری نشان می دهند.

در نهایت با توجه به نتایج پیشنهادات کاربردی ذیل ارائه گردید:

- ۱- تقویت زیرساخت های امنیتی در فضاهای عمومی ساحلی و تشکیل کارگروه های هماهنگی بین نهادی برای افزایش احساس امنیت، به ویژه برای زنان و دختران.
- ۲- ایجاد مراکز آموزش تخصصی گردشگری دریایی و ارائه تسهیلات به کسب و کارهای دانش بنیان برای جذب و ماندگاری نخبگان در منطقه.
- ۳- برگزاری کارگاه های توانمندسازی جامعه محلی در زمینه کارآفرینی خلاق و مدیریت پایدار منابع طبیعی با رویکرد مشارکتی.
- ۴- راه اندازی بازارچه های صنایع دستی ساحلی و اقامتگاه های بوم گردی با مدیریت زنان به منظور تقویت نقش اقتصادی و اجتماعی آنان.
- ۵- تأسیس صندوق های اعتبارات خرد محلی برای تأمین مالی طرح های کوچک گردشگری و تثبیت اشتغال پایدار در منطقه.

حامی مالی

بنا به اظهار نظر نویسنده مسئول، این مقاله حامی مالی نداشته است.

سهم نویسندگان در پژوهش

با توجه اینکه مقاله حاضر مستخرج از رساله دکتری می باشد، سهم و نقش نویسنده اول، به عنوان دانشجوی پایان نامه، نویسنده دوم به عنوان راهنما و نویسنده سوم به عنوان استاد مشاور بود.

تضاد منافع

نویسندگان اعلام می دارند که هیچ تضاد منافی در رابطه با نویسندگی و یا انتشار این مقاله ندارند.

تقدیر و تشکر

نویسندگان از همه افراد، به دلیل مشاوره و راهنمایی علمی و مشارکت آنها در این مقاله تشکر و قدرانی می نمایند.

- اندایش، یعقوب، افقه، سیدمرتضی، و عباس‌نژاد، قاسم. (۱۴۰۱). بررسی جایگاه گردشگری دریایی و توسعه منطقه‌ای استان خوزستان در مقایسه موردی با استان‌های ساحلی جنوب کشور (با روش تاپسیس). *تحلیل‌های اقتصادی توسعه ایران*، ۸(۲)، ۴۴-۱۹. https://ieda.alzahra.ac.ir/article_6632.html
- برقی، حمید، دهقان حسام‌پور، محمد، طوسی، رمضان، و جمینی، داود. (۱۳۹۱). برنامه‌ریزی توسعه پایدار گردشگری در منطقه خلیج فارس (مطالعه موردی: جزیره قشم). *برنامه‌ریزی فضایی*، ۲(۳)، ۷۵-۹۴. https://sppl.ui.ac.ir/article_15939.html
- بنیادی، طیه، طیب‌نیا، سیدهادی، و حمیدیان پور، محسن. (۱۴۰۱). شناسایی و تحلیل موانع توسعه گردشگری در دریای عمان (مطالعه موردی: سواحل استان سیستان و بلوچستان). *مطالعات جغرافیایی نواحی ساحلی*، ۳(۲)، ۲۷-۴۷. https://hgscj.guilan.ac.ir/article_5714.html
- بیضائی، میترا، و صداقتی، عاطفه. (۱۳۹۸). برنامه‌ریزی توسعه گردشگری پایدار: شناسایی عناصر پایه و ارزیابی وضعیت مطالعه موردی: شهرستان بجنورد. *جغرافیا و برنامه‌ریزی محیطی*، ۳۰(۱)، ۱۱۱-۱۲۶. <https://ensani.ir/fa/article/409225>
- جمینی، داود، جوان، فرهاد، حیدریان، بیتا. (۱۴۰۴). بررسی و مقایسه اثرات ژئوتوریسم و شناسایی عوامل مرتبط با آن در سکونتگاه‌های روستایی غرب ایران. *فضای جغرافیایی*، ۲۵(۹۰)، ۴۳-۶۵. 10.83252/geospa.2025.2.4171
- جوان، فرهاد، جمینی، داود. (۱۴۰۴). ارزیابی اثر بازاریابی گردشگری بر توسعه پایدار روستایی در منظر فرهنگی هورامان. پژوهش‌های بازاریابی گردشگری و میهمان‌نوازی، ۳(۱)، ۶۳-۸۰. [doi: 10.22080/tmhr.2025.28901.1044](https://doi.org/10.22080/tmhr.2025.28901.1044)
- حسینی، علی، و رحیم‌زاده، معصومه. (۱۳۹۸). آینده‌نگاری صنعت گردشگری در شهر تهران، نشریه گردشگری شهری، ۶(۱)، ۱۳۵-۱۴۸. https://jut.ut.ac.ir/article_71376.html
- حقی، محمدرضا، و حیدرزاده، احسان. (۱۴۰۱). راهبردهای ارتقاء ظرفیت گردشگری شهرهای ساحلی، نمونه مطالعه شهر بوشهر. نشریه گردشگری شهری، ۹(۴)، ۸۷-۱۰۳. https://jut.ut.ac.ir/article_90469.html
- دربان آراسته، علیرضا، فردوسی، سجاد، و شاه محمدی، حمیدرضا. (۱۳۹۷). شناسایی مطلوب‌ترین نقاط جهت احداث سایت گردشگری دریایی مطالعه موردی: شهرستان تنکابن. *اطلاعات جغرافیایی*، ۲۷(۱۰۶)، ۲۲۹-۲۳۹. [SID. https://sid.ir/paper/514493/fa](https://sid.ir/paper/514493/fa)
- دربان آستانه، علیرضا، فردوسی، سجاد، و شاه‌محمدی، حمیدرضا. (۱۳۹۷). شناسایی مطلوب‌ترین نقاط جهت احداث سایت گردشگری دریایی، مطالعه موردی: شهرستان تنکابن. *اطلاعات جغرافیایی «سپهر»*، ۲۷(۱۰۶)، ۲۲۹-۲۳۹. https://www.sepehr.org/article_32344.html
- شکوهی، مهدی، و یزدان‌پناه، مسعود. (۱۳۹۸). تأثیر توانمندسازی بر حمایت ساکنان از توسعه گردشگری منطقه گردشگری کمردوغ، برنامه‌ریزی و آمایش فضا. ۲۳(۱)، ۱۵۱-۱۶۸. <https://www.sid.ir/paper/398973>
- صالحی، صادق، میرزاخانی، شهربانو. (۱۴۰۰). جامعه محلی و توسعه گردشگری دریایی (نگرش جامعه‌میزبان نسبت به توسعه گردشگری دریایی در استان مازندران). *مطالعات جغرافیایی نواحی ساحلی*، ۲(۳)، ۱۰۳-۱۲۷. [doi: 10.22124/gscj.2021.20569.1101](https://doi.org/10.22124/gscj.2021.20569.1101)
- طولابی‌نژاد، مهرشاد، منظم اسماعیل‌پور، علی، رحمانی، ثنا، و صادقی، خدیجه. (۱۴۰۱). اثرات گردشگری بر ارتقای سطح رفاه اقتصادی و اجتماعی خانوارهای روستایی شهرستان چابهار. *تحقیقات کاربری علوم جغرافیایی*، ۲۲(۶۵)، ۲۸۳-۳۰۱. <https://www.sid.ir/paper/965607/fa>
- کاظمی، مهدی. (۱۳۸۵). مدیریت گردشگری، چاپ اول، تهران، انتشارات سمت. <https://samt.ac.ir/fa/book/1162>
- محمودی، صدیقه، و مرادی، عباس. (۱۴۰۳). برنامه‌ریزی توسعه گردشگری ساحلی و دریایی با بهره‌گیری از مدل SWOT و QSPM (مطالعه موردی: شهرستان بندر لنگه). *مهندسی جغرافیایی سرزمین*، ۸(۲)، ۱-۱۲. https://www.jget.ir/article_172393.html

- مشکینی، ابوالفضل، و حیدری، تقی. (۱۳۹۰). ارزیابی توسعه گردشگری شهر زنجان با استفاده از مدل SWOT؛ نمونه موردی: منطقه زنجانرود، *فضای جغرافیایی*، ۱۱(۳۵)، ۳۷-۶۴. <https://manuscript.isc.ac/Inventory/8/475167.htm>
- مطیعی لنگرودی، سیدحسن، فردوسی، سجاد، و شاه محمدی، حمیدرضا. (۱۳۹۶). تبیین اثرات رضایتمندی گردشگران در بازاریابی گردشگری دریایی (مورد مطالعه: نواحی ساحلی استان گلستان). *برنامه ریزی منطقه ای*، ۷(۲۶)، ۴۱-۵۴. https://jzpm.marvdasht.iau.ir/article_2348.html
- مقصودی، مهران، شمسی پور، علی اکبر، نوربخش، فاطمه، و یزدان پناه اسرمی، مهدی. (۱۳۹۱). تحلیل و ارزیابی پتانسیل ها و راهبردهای توسعه اکوتوریسم در منطقه مرنجاب، فصلنامه مطالعات جغرافیایی مناطق خشک، ۲(۷)، ۴۱-۲۵. https://jargs.hsu.ac.ir/article_161300.html
- موسوی، سیدحجت، نظری، نجمه، و غلامی، یونس. (۱۳۹۷). تحلیل مکانی و قابلیت سنجی پهنه های مستعد توسعه گردشگری در شهرستان فسا. *جغرافیا و برنامه ریزی محیطی*، ۲۹(۴)، ۱۴۵-۱۶۸. <https://sid.ir/paper/153323/fa>
- یوسف جمالی، سوزان، متولی، صدرالدین، ملکشاهی، غلامرضا، و رجبی، آریتا. (۱۴۰۰). تحلیلی بر نقش گردشگری ساحلی در توسعه پایدار شهری (مطالعه موردی: شهرهای ساحلی بابلسر، نور و رویان). *برنامه ریزی و آمایش فضا*. ۲۵(۴)، ۴۵-۷۰. https://hsmmp.modares.ac.ir/article_14702.html
- Akbari, M., & Moradpoor, A. (2014). Tourism in Chabahar, an Opportunity for Sustainable Development (With Emphasis on Geotourism), *Journal of Social Issues and Humanities*, Vol 2 (12), 41-46. https://shodhgangotri.inflibnet.ac.in:8443/jspui/bitstream/20.500.14146/5734/1/15_synopsis.pdf
- Aliman, N.K. Mohamed Hashim, Sh. Mohd, W, Siti, D. & Harudin, S. (2016). Tourists' Satisfaction with a Destination: An Investigation on Visitors to Langkawi Island, *International Journal of Marketing Studies*, 8(3). 173-188. <https://ideas.repec.org/a/ibn/ijmsjn/v8y2016i3p173-188.html>
- Alves, B., Ballester, R., Rigall-I-Torrent, R., Ferreira, Ó. & Benavente, J. (2017). How feasible is coastal management? A social benefit analysis of a coastal destination in SW Spain. *Tourism Management*, 60, 188-200. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2016.12.004>
- Arabadzhyan, A., Figini, P., García, C., González, M. M., Lam-González, Y. E., & León, C. J. (2020). Climate change, coastal tourism, and impact chains – a literature review. *Current Issues in Tourism*. 24(16), 2233-2268. <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/13683500.2020.1825351#abstract>
- Baitalik, A, & Bhattacharjee, T. (2023). Beneath the sun and sands: Appraising coastal tourism impact through community perceptions in West Bengal, India, *Regional Studies in Marine Science*, Volume 68, 30 December 2023, 103273. <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S2352485523004632>
- Baltranaitė, E, Inácio, M, Valença Pinto, L, Bogdziewicz, K, Rocha, J, Gomes, E, & Pereira, P. (2025). Tourism impacts on marine and coastal ecosystem services: A systematic review, *Geography and Sustainability*. 6(2). 100277. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2666683925000161>
- Butler, R.W., (2002). *Ecotourism- Has It Achieved Maturity or Has the Bubble Burst*, Pacific Rim Tourism 2000 New Zealand. <https://www.scirp.org/reference/referencespapers?referenceid=1923609>
- Cachadi, F, Learenco, L, Lobo, F, & Noronla, S. (2002). Coastal Central Taiwan: An application of SWOT analysis, *Journal of Hospitality Management and Tourism*, 2(3), 11-33. <https://doi.org/10.5897/JHMT.9000004>
- Ciacci, A. Ivaldi, E. Mangano, S. & Marco Ugolini, G. (2021). Environment, logistics and infrastructure: the three dimensions of influence of Italian coastal tourism, *Journal of Sustainable Tourism*, 29(2). 1-25. <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09669582.2021.1876715>
- Deely, J., Hynes, S., & Cawley, M. (2022). Overseas visitor demand for marine and coastal tourism, *Marine Policy*, Volume 143, September 2022, Article number 105176. <https://doi.org/10.1016/j.marpol.2022.105176>
- Dimitrovski, D, Lemmetyinen, A, Nieminen, L, & Pohjola, T (2021). Understanding coastal and marine tourism sustainability - A multi-stakeholder analysis, *Journal of Destination Marketing & Management*,

- Edgren, G. (1993). *Expected Economic and Demographic Development in Coastal World Wide*, National Institute for Coastal and Marine Management, Coastal Zone Management Centre, Noordwijk, Netherland. 350-367.
- Fennell, D. A. (2020). *Ecotourism*, (5th ed.) Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780429346293>
- Hall, C. M. (2001). Trends in ocean and coastal tourism: the end of the last frontier? *Ocean Coast Manage, Trends Ocean Ind.* 44, 601–618. <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0964569101000710>
- Higgins-Desbiolles, F. (2004). More than an industry: The forgotten power of tourism as a social force. *School of Management, University of South Australian*, 27 (6), 1208-1192. <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0261517705000865>
- Honey M., & Krantz, D. (2007). *Global Trends in Coastal Tourism*, Center on Eco-Tourism and Sustainable Development. <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2021/10/12/world-economic-outlook-october-2021>
- Mason, P. (2015). *Tourism Impacts, Planning and Management*, Butterworth Heinman, Routledge, London.
- Honey, M. and Krantz, D. (2007). *Global Trends in Coastal Tourism*. Marine Program, World Wildlife Fund, USA.
- Mejjad, N. Rossi, A. & Pavel, A.B. (2022). the coastal tourism industry in the Mediterranean: a critical review of the socio-economic and environmental pressures & impacts, *Tour. Manag. Perspect.* 44 (2022), Article 101007. <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S2211973622000721>
- Spenceley, A. (2008.), *Responsible Tourism*, (pp. 386), USA: Earthscan. <https://www.scirp.org/reference/referencespapers?referenceid=2318616>
- Spinelli, R., & Benevolo, C. (2022). towards a new body of marine tourism research: A scoping literature review of nautical tourism, *Journal of Outdoor Recreation and Tourism*, Volume 40, December 2022, Article number 100569. <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S2213078022000913>

References

- Akbari, M., & Moradpoor, A. (2014). Tourism in Chabahar, an Opportunity for Sustainable Development (With Emphasis on Geotourism), *Journal of Social Issues and Humanities*, Vol 2 (12), 41-46. https://shodhgangotri.inflibnet.ac.in:8443/jspui/bitstream/20.500.14146/5734/1/15_synopsis.pdf
- Aliman, N.K. Mohamed Hashim, Sh. Mohd, W, Siti, D. & Harudin, S. (2016). Tourists' Satisfaction with a Destination: An Investigation on Visitors to Langkawi Island, *International Journal of Marketing Studies*, 8(3). 173-188. <https://ideas.repec.org/a/ibn/ijmsjn/v8y2016i3p173-188.html>
- Alves, B., Ballester, R., Rigall-I-Torrent, R., Ferreira, Ó. & Benavente, J. (2017). How feasible is coastal management? A social benefit analysis of a coastal destination in SW Spain. *Tourism Management*, 60, 188-200. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2016.12.004>
- Andayesh, Y., Afghah, S. M., & Abbasnejad, G. (2022). Investigating the position of marine tourism and regional development of Khuzestan province in a comparative case study with the southern coastal provinces of Iran (using TOPSIS method). *Iranian Economic Development Analyses*, 8(2), 19-44. https://ieda.alzahra.ac.ir/article_6632.html
- Arabadzhyan, A., Figini, P., García, C., González, M. M., Lam-González, Y. E., & León, C. J. (2020). Climate change, coastal tourism, and impact chains – a literature review. *Current Issues in Tourism*. 24(16), 2233-2268. <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/13683500.2020.1825351#abstract>
- Baitalik, A, & Bhattacharjee, T. (2023). Beneath the sun and sands: Appraising coastal tourism impact through community perceptions in West Bengal, India, *Regional Studies in Marine Science*, Volume 68, 30 December 2023, 103273. <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S2352485523004632>
- Baltranaitė, E, Inácio, M, Valença Pinto, L, Bogdziewicz, K, Rocha, J, Gomes, E, & Pereira, P. (2025). Tourism impacts on marine and coastal ecosystem services: A systematic review, *Geography and Sustainability*. 6(2). 100277. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2666683925000161>

- Barghi, H., Dehghan Hesampour, M., Tousi, R., & Jamini, D. (2012). Sustainable tourism development planning in the Persian Gulf region (Case study: Qeshm Island). *Spatial Planning*, 2(3), 75-94. https://sppl.ui.ac.ir/article_15939.html
- Beizaei, M., & Sedaghati, A. (2019). Sustainable tourism development planning: Identifying basic elements and evaluating the status (Case study: Bojnord city). *Geography and Environmental Planning*, 30(1), 111-126. <https://ensani.ir/fa/article/409225>
- Bonyadi, T., Tayebnia, S. H., & Hamidian Pour, M. (2022). Identification and analysis of obstacles to tourism development in the Sea of Oman (Case study: Coasts of Sistan and Baluchestan province). *Geographical Studies of Coastal Areas*, 3(2), 27-47. https://hgscj.guilan.ac.ir/article_5714.html
- Butler, R.W., (2002). *Ecotourism- Has It Achieved Maturity or Has the Bubble Burst*, Pacific Rim Tourism 2000 New Zealand. <https://www.scirp.org/reference/referencespapers?referenceid=1923609>
- Cachadi, F, Learenco, L, Lobo, F, & Noronla, S. (2002). Coastal Central Taiwan: An application of SWOT analysis, *Journal of Hospitality Management and Tourism*, 2(3), 11-33. <https://doi.org/10.5897/JHMT.9000004>
- Ciacchi, A, Ivaldi, E, Mangano, S, & Marco Ugolini, G. (2021). Environment, logistics and infrastructure: the three dimensions of influence of Italian coastal tourism, *Journal of Sustainable Tourism*, 29(2). 1-25. <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09669582.2021.1876715>
- Darban Arasteh, A, Ferdowsi, S, & Shahmohammadi, H. (2018). Identifying the Most Suitable Locations for Establishing a Marine Tourism Site: A Case Study of Tonekabon County. *Geographical Information (Geographic Information)*, 27(106), 229-239. SID. <https://sid.ir/paper/514493/fa>
- Darban Astaneh, A., Ferdowsi, S., & Shahmohammadi, H. R. (2018). Identifying the most suitable points for establishing marine tourism sites (Case study: Tonekabon county). *Geographical Information (Sepehr)*, 27(106), 229-239. https://www.sepehr.org/article_32344.html
- Deely, J., Hynes, S., & Cawley, M. (2022). Overseas visitor demand for marine and coastal tourism, *Marine Policy*, Volume 143, September 2022, Article number 105176. <https://doi.org/10.1016/j.marpol.2022.105176>
- Dimitrovski, D, Lemmetyinen, A, Nieminen, L, & Pohjola, T (2021). Understanding coastal and marine tourism sustainability - A multi-stakeholder analysis, *Journal of Destination Marketing & Management*, Volume 19, March 2021, 100554. <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S2212571X21000020>
- Edgren, G. (1993). *Expected Economic and Demographic Development in Coastal World Wide*, National Institute for Coastal and Marine Management, Coastal Zone Management Centre, Noordwijk, Netherland. 350-367.
- Fennell, D. A. (2020). *Ecotourism*, (5th ed.) Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780429346293>
- Gemini, Davoud, Javan, Farhad, Heydarian, Bit. (2025). Investigating and Comparing the Effects of Geotourism and Identifying Related Factors in Rural Settlements of Western Iran. *Geographical Space*, 25(90), 43-65. [10.83252/geospa.2025.2.4171](https://doi.org/10.83252/geospa.2025.2.4171)
- Haghi, M. R., & Heydarzadeh, E. (2022). Strategies for enhancing the tourism capacity of coastal cities (Case study: Bushehr city). *Journal of Urban Tourism*, 9(4), 87-103. https://jut.ut.ac.ir/article_90469.html
- Hall, C. M. (2001). Trends in ocean and coastal tourism: the end of the last frontier? *Ocean Coast Manage, Trends Ocean Ind.* 44, 601-618. <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0964569101000710>
- Hasani, A., & Rahimzadeh, M. (2019). Futures studies of the tourism industry in Tehran. *Journal of Urban Tourism*, 6(1), 135-148. https://jut.ut.ac.ir/article_71376.html
- Higgins-Desbiolles, F. (2004). More than an industry: The forgotten power of tourism as a social force. *School of Management, University of South Australian*, 27 (6), 1208-1192. <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0261517705000865>
- Honey M., & Krantz, D. (2007). *Global Trends in Coastal Tourism*, Center on Eco-Tourism and Sustainable Development. <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2021/10/12/world-economic-outlook-october-2021>
- Mason, P. (2015). *Tourism Impacts, Planning and Management*, Butterworth Heinman, Routledge, London.

- Honey, M. and Krantz, D. (2007). *Global Trends in Coastal Tourism. Marine Program*, World Wildlife Fund, USA.
- Javan, F. , & Jamini, D. (2025). Evaluating the Impact of Tourism Marketing on Sustainable Rural Development in Cultural Landscape of Hawraman. *Tourism and hospitality marketing research*, 3(1), 63-80. [doi: 10.22080/tmhr.2025.28901.1044](https://doi.org/10.22080/tmhr.2025.28901.1044)
- Kazemi, M. (2006). *Tourism management* (1st ed.). SAMT Publications. <https://samt.ac.ir/fa/book/1162>
- Maghsoudi, M., Shamsipour, A. A., Nourbakhsh, F., & Yazdanpanah Asrami, M. (2012). Analysis and evaluation of ecotourism potentials and strategies in the Maranjab region. *Journal of Geographical Studies of Arid Regions*, 2(7), 25-41. https://jargs.hsu.ac.ir/article_161300.html
- Mahmoudi, S., & Moradi, A. (2024). Coastal and marine tourism development planning using SWOT and QSPM models (Case study: Bandar Lengeh County). *Geographical Engineering of Land*, 8(2), 1-12. https://www.jget.ir/article_172393.html
- Mejjad, N. Rossi, A. & Pavel, A.B. (2022). the coastal tourism industry in the Mediterranean: a critical review of the socio-economic and environmental pressures & impacts, *Tour. Manag. Perspect.* 44 (2022), Article 101007. <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S2211973622000721>
- Meshkini, A., & Heydari, T. (2011). Evaluating tourism development in Zanjan city using the SWOT model (Case study: Zanjanrud district). *Geographical Space*, 11(35), 37-64. <https://manuscript.isc.ac/Inventory/8/475167.htm>
- Motiei Langroudi, S. H., Ferdowsi, S., & Shahmohammadi, H. R. (2017). Explaining the effects of tourist satisfaction on marine tourism marketing (Case study: Coastal areas of Golestan province). *Regional Planning*, 7(26), 41-54. https://jzpm.marvdasht.iau.ir/article_2348.html
- Mousavi, S. H., Nazari, N., & Gholami, Y. (2018). Spatial analysis and capability assessment of potential tourism development zones in Fasa county. *Geography and Environmental Planning*, 29(4), 145-168. <https://sid.ir/paper/153323/fa>
- Salehi, S, Mirzakhani, Sh. (2021). Local Community and Marine Tourism Development (Host Community Attitude Towards Marine Tourism Development in Mazandaran Province). *Geographical Studies of Coastal Areas*, 2(3), 103-127. [doi: 10.22124/gscsj.2021.20569.1101](https://doi.org/10.22124/gscsj.2021.20569.1101)
- Shokouhi, M., & Yazdanpanah, M. (2019). The effect of empowerment on residents' support for tourism development in the Kamardough tourism region. *Space Planning and Planning*, 23(1), 151-168. <https://www.sid.ir/paper/398973/>
- Spenceley, A. (2008.), *Responsible Tourism*, (pp. 386), USA: Earthscan. <https://www.scirp.org/reference/referencespapers?referenceid=2318616>
- Spinelli, R., & Benevolo, C. (2022). towards a new body of marine tourism research: A scoping literature review of nautical tourism, *Journal of Outdoor Recreation and Tourism*, Volume 40, December 2022, Article number 100569. <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S2213078022000913>
- Toulabinejad, M., Monazam Esmailpour, A., Rahmani, S., & Sadeghi, K. (2022). The effects of tourism on improving the economic and social welfare of rural households in Chabahar county. *Geographical Research in Applied Science*, 22(65), 283-301. <https://www.sid.ir/paper/965607/fa>
- Yousef Jamali, S., Motavali, S., Malekshahi, G., & Rajabi, A. (2021). An analysis of the role of coastal tourism in sustainable urban development (Case study: Coastal cities of Babolsar, Noor, and Royan). *Space Planning and Planning*, 25(4), 45-70. https://hsmmsp.modares.ac.ir/article_14702.html